

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΑΞΙΣ

τοῦ Μεγάλου καὶ Πανηγυρικοῦ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

καὶ τοῦ ΟΡΘΟΥ

τῶν Κυριακῶν,

χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως,

ὡς καὶ τῆς

ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

τῶν Κυριακῶν,

ιερουργοῦντος Ἀρχιερέως.

ΑΘΗΝΑΙ 2000

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς
τούς Πρωτοψάλτας καί Καθηγητάς
κ. Γω. Σχώρην καί Γ. Φανάραν
διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς μουσικῆς γραφῆς
τῶν βυζαντινῶν μελωδιῶν, πού παρατίθενται.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας μας εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ διεπιστώσαμεν ὅτι ἀρκετοὶ Ἱερεῖς καί Ἱεροψάλται, οὐχὶ μόνον τῶν χωρίων ἀλλὰ καὶ τῶν πόλεων, δέν ἐγνώριζον καλῶς βασικά τινα σημεῖα τῆς Τυπικῆς διατάξεως τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου καί τῆς Θείας Λειτουργίας ὅταν παρίσταται χοροστατῶν ἢ ἱερουργῶν ὁ Ἐπίσκοπος. Οἱ ἴδιοι εὐρίσκονταν πολλάς φορές εἰς ἀδημονίαν καί ἀγωνίαν, ὡσάκις ἐπρόκειτο ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἱερὸν Ναὸν των, μέ ἀποτέλεσμα πολλά λάθη νὰ συμβαίνουν καὶ νὰ διασαλεύεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις καὶ ἡ πρέπουσα κατάνυξις. Δέν ὑπῆρχε ἄλλωστε καὶ κατάλληλον πρόχειρον βοήθημα, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ προσέτρεχον, διὰ νὰ μάθουν τὰ τῆς Τυπικῆς αὐτῆς διατάξεως.

Ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὁρμηθέντες συνετάξαμεν τὸ πρῶτον μὲν ἓνα πρόχειρον σχεδιάσμα τυπικῆς διατάξεως διὰ τὰς περιπτώσεις αὐτάς, τὸ ὁποῖον πολυγραφημένον τὸ διενείμαμεν εἰς Ἱερεῖς καί Ἱεροψάλτας, ἀργότερον δέ -τὸ 1993- ἐξεδώσαμεν καὶ ἀνάλογον βιβλίον, ὑπὸ τὸν διακριτικὸν τίτλον «Τάξις τοῦ Μεγάλου καί Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καί τοῦ Ὁρθρου τῶν Κυριακῶν, χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως, ὡς καὶ τῆς Θ. Λειτουργίας, ἱερουργοῦντος Ἀρχιερέως». Τὸ βιβλίον αὐτὸ διενείμαμεν καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, τὰ δέ εἰς αὐτὸ ἀναγραφόμενα ἔχουν πλέον καθιερωθῇ εἰς τὰ ὅρια αὐτῆς τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας.

Όταν δέ, χάριτι Θεοῦ, ἀνήλθομεν εἰς τόν πάνσεπτον ἀρχιεπισκοπικόν Θρόνον καί ἠρχίσασμεν ἀμέσως τάς ἐπισκέψεις μας εἰς τοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς περιωνύμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν διὰ νά χοροστατήσωμεν ἢ νά ἱεουργήσωμεν, διεπιστώσαμεν ἐν πολλοῖς τήν ἰδίαν ἀκριβῶς ἀνάγκην διὰ τήν ἐφαρμογήν μιᾶς ἐνιαίας λειτουργικῆς Τάξεως εἰς τάς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας, εἰς τάς ὁποίας προΐσταται Ἀρχιερεὺς. Ἐνεκα τούτου ἐκδίδομεν τώρα καί πάλιν τήν «Τάξιν» ἐκείνην, μέ τόν ἴδιον μέν τίτλον ἀλλά μέ ἀρκετές διορθώσεις καί βελτιώσεις, διὰ νά εἶναι προσιτὴ εἰς ὅλους, εὐχόμενοι, ὅπως μελετηθῇ ἐπισταμένως καί ἐφαρμοσθῇ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν Ἱερέων, Ἱεροδιακόνων, Ἱεροφαιτών καί Ἀναγνωστῶν.

Ὅπως δέ καί εἰς τόν πρόλογον τῆς ἐν ἔτει 1993 ἐκδόσεως ἐσημειώσαμεν, κατὰ τήν σύνταξιν τοῦ κειμένου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατὰ βάσιν τὰ κρατοῦντα εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἐπηρεασμοῦ ἐνίοτε ἀπὸ ἄλλα «κλίματα». Εὐνοηθέντες παιδιόθεν νά εὐρισκώμεθα ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καί πλησίον εὐλαβῶν καί προσεκτικῶν Κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον καλῶς τό Τυπικόν καί τό Τελετουργικόν, παρηκολουθήσαμεν μετὰ προσοχῆς ἅπαντα τὰ τελούμενα, ἰδίως εἰς περιπτώσεις ἱεουργοῦντος Ἀρχιερέως, καί κατεγράψαμεν πάντα ταῦτα ἐνταῦθα, ἐμπλουτισθέντα καί ἀπὸ τὰς, ἐν τῷ μεταξύ, κτηθείσας γνώσεις.

Ἡ παρούσα «Τάξις» συνεγράφη εἰς γλῶσσαν λογίαν, ὡς τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, καί ἀπευθύνεται κατὰ βάσιν πρὸς τοὺς Κληρικούς καί τοὺς Ἱεροφάλας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καί ἀφιερώνεται μέ ἀγάπην.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως

Α' ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Κατὰ τήν ὠρισμένην ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀφικνεῖται πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἔνθα πρόκειται νά τελεσθῇ ὁ Μέγας καί Πανηγυρικός Ἑσπερινός, ὁ χοροστατήσων Ἀρχιερεὺς φέρων ἐγκόλπιον, σταυρόν, ἐπανωκαλύμμαυχον καί ράβδον. Τοῦτον ὑποδέχονται ἔμπροσθεν τοῦ Νάρθηκος, ἰστάμενοι κατ' ἀντιστοιχίαν κατὰ τὰ ὁφίγια καί κατὰ τὰ πρεσβεῖα, οἱ Ἱερεῖς μετὰ τῶν διασήμεων των ἕκαστος καί οἱ Διάκονοι. Ἐκ τῶν Ἱερέων οἱ μέν Ἀρχιμανδρίται φέρουν ἐπανωκαλύμμαυχον καί σταυρόν, οἱ δέ Πρωτοπρεσβύτεροι σταυρόν. Προηγοῦνται οἱ Ἀρχιμανδρίται καί ἔπονται οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, μετ' αὐτοὺς δέ οἱ λοιποὶ ὁφρικιοῦχοι καί εἰς τό τέλος οἱ ὑπόλοιποι Ἱερεῖς κατὰ σειράν πρεσβείων. Μετὰ τοὺς Ἱερεῖς παρατάσσονται οἱ Διάκονοι. Τό τέλος τῶν δύο σειρῶν Ἱερέων καί Διακόνων εὐρίσκεται πλησίον τοῦ Νάρθηκος, ἡ δέ κεφαλὴ πρὸς τό μέρος τοῦ ἐρχομένου Ἀρχιερέως.

Ἐκ τῶν παρατεταγμένων Κληρικῶν, ὁ β' Διάκονος κρατεῖ ἀνά χεῖρας τόν μανδύαν, ὁ πρῶτος δέ Ἱερεὺς τήν ποιμαντορικὴν ράβδον. Ἡ Τάξις αὕτη προϋποθέτει βεβαίως τήν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀρχιερέως μεταφοράν τοῦ τε μανδύου καί τῆς ράβδου εἰς τόν Ἱ. Ναόν. Ὅπου τοῦτο δέν εἶναι ἐφικτόν, ὁ συνοδεύων τόν

Ἀρχιερέα Ἀρχιδιάκονος, σπεύδων παραδίδει τὴν μὲν ράβδον εἰς τὸν πρῶτον τῇ τάξει Ἱερέα, ὁ ἴδιος δὲ κρατεῖ εἰς χειράς του τὸν μανδύαν, μὴ ὑπάρχοντος β' Διακόνου. Ἡ ὅλη παράταξις τῶν Κληρικῶν πρὸ τοῦ Νάρθηκος ἐμφαίνεται εἰς τὸ ἐπόμενον ὑπ' ἀριθμ. 1 σχῆμα.

ΝΑΡΘΗΞ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Β' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Β' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Β' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Α' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Α' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Α' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

(ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΝ ΡΑΒΔΟΝ)

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

Β' ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ

Τοῦ Ἀρχιερέως ἐλθόντος εἰς τὸν Νάρθηκα τοῦ Ναοῦ κρούονται οἱ κώδωνες καὶ οἱ ἀναμένοντες Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι ποιοῦσι σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἀσπάζονται τὴν δεξιάν του. Μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἅπαντες ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἰδίαν ἑκαστος θέσιν.

Ἀκολούθως, ὁ κρατῶν τὸν μανδύαν β' Διάκονος προσφέρει τοῦτον τῷ Ἀρχιερεὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὁ δὲ Ἀρχιδιάκονος ἐνδύει τὸν Ἀρχιερέα μὲ τὸν μανδύαν. Ὁ Ἀρχιερεὺς πρὶν περιβληθῇ τὸν μανδύαν παραδίδει τὴν, ἣν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κρατεῖ ἀνά χειράς, ράβδον εἰς τὸν πρῶτον τῇ τάξει Ἱερέα, ἐνδυθεὶς δὲ τὸν μανδύαν λαμβάνει παρὰ τοῦ α' Ἱερέως τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον.

Β' ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΙΑ

Περαιτωθέντων πάντων τῶν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἀρχιερέως ἀφορώντων, εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν: Οἱ παρατεταγμένοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, τῷ νεύματι τοῦ Ἀρχιερέως, στρέφονται πρὸς τὸν Ναὸν καὶ ἄρχονται βαδίζοντες ἡρέμα καὶ βραδέως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἀνά δύο. Πρῶτοι εἰσέρχονται οἱ Ἱερεῖς, κατὰ τὴν ἀντίστροφον πρὸς τὰ ὀφθίγια καὶ τὰ πρεσβεῖα αὐτῶν σειρὰν. ἔπονται οἱ Ἀρχι-

μανδρίται καὶ μετ' αὐτοὺς ἔρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ β' Διακόνου κρατοῦντος ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν τὴν ὡς τοῦ μανδύου, ἄλλως εἰς ἱερόταις. Ἐάν συμμετέχωσι Διάκονοι πλείονες τῶν δύο, οἱ πλεονάζοντες εἰσέρχονται εἰς τὸν Ναὸν προπορευόμενοι τῶν Ἱερέων, προηγουμένων τῶν νεωτέρων. Ὅπου ὑπάρχει Ὑποδιάκονος, οὗτος κρατεῖ τὴν ὡς τοῦ μανδύου. Εὐθὺς ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀρχιερέως εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν προσφέρεται αὐτῷ, ὑπότινος Ἀναγνώστου, ἐντὸς ἡὑπρεπισμένου δίσκου κηρίον ἐκ καθαροῦ κηροῦ μελίσης, ὅπερ οὗτος ἀνάπτει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὸ κηροστάσιον, ἀσπαζόμενος τὴν ἱεράν εἰκόνα τοῦ ἑορταζομένου Ἀγίου. Ἐἵτα ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ διαδρόμου θέσιν του καὶ κινεῖται μὲ ἀργὸν ρυθμὸν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Ναοῦ.

Καθ' ἣν ὥραν εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν Ναὸν, οἱ Ἱεροφάνται ἴστανται κάτωθι τῶν στασιδίων των φέροντες ράσον, μηδὲν λέγοντες ἢ ψάλλοντες, ἀλλὰ ἀναμένοντες ἔτοιμοι. Ἀφικνουμένων πάντων εἰς τὸν Σολέα, οἱ μὲν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι παρατάσσονται ἔνθεν κἀκεῖθεν αὐτοῦ μὲ μέτωπον πρὸς τὸ κέντρον, ὁ δὲ χοροστατήσων Ἀρχιερεὺς ἵσταται εἰς τὸ κέντρον κάτωθεν τοῦ πολυελαίου πατῶν ἐπὶ τοῦ Δικεφάλου, μὲ μέτωπον πρὸς τὸ Ἱ. Βῆμα, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ποιεῖ σχῆμα καὶ τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ (Σχῆμα 2).

ΣΟΛΕΑΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Β' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Β' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Β' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Α' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Α' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Α' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΕΞΙΟΣ

ΧΟΡΟΣ

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

Β' ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΕΡ.

ΘΡΟΝΟΣ

Ἀκολούθως καὶ ἐνῷ ἄρχεται εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει εἰς ὕψος μεγαλοπρεπές καὶ εἰς ἥχον δευτέρον τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» ἁπαξ καὶ ἀργά. Οἱ Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ δεχόμενοι τὴν εὐλογίαν ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς, φέροντες τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ στήθους.

Εἰς ἡο οη ἡα α α α

ε ε ε ε ε ε ε

Δε ε ε ε ε ε ε 6ηο ο

α α α α α

Γ' ΛΗΨΙΣ «ΚΑΙΡΟΥ»

Περατωθείσης τῆς εὐλογίας, ὁ Ἀρχιερεύς, ἐνῶ συνεχίζεται ἡ ψαλμωδία τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα», ἀνέρχεται εἰς τὸν Ἀρχιερατικόν Θρόνον, οἱ δὲ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ «Καιρόν» ὡς ἑξῆς:

Προσέρχονται πρῶτοι ἐνώπιον τοῦ Θρόνου ὁ α' Ἱερεύς καὶ ὁ α' Διάκονος ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. Ἐάν δὲν ὑπάρχη Διάκονος, τὴν θέσιν αὐτοῦ καταλαμβάνει ὁ β' Ἱερεύς. Ἀμφότεροι ὁμοῦ ποιοῦν ταυτοχρόνως μίαν μετάνοιαν, ἄνευ σταυροῦ, καὶ ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν προβαίνων ὀλίγον πρό τοῦ Θρόνου ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως, εὐλογοῦντος αὐτόν. Ἀκολουθῶς ἐπιστρέφει ὁπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του, ὁπότε ἐκκινεῖ ὁ δευτέρος ποιῶν ἀπαρallάκτως ὡς ὁ πρῶτος. Εἶτα ποιοῦν ὡσαύτως ταυτοχρό-

νως σχῆμα, ἥτοι ὑπόκλινιν, φέροντες τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀπέρχονται ἡρέμα ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, διὰ τῆς νοτίας πύλης. Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπόμενοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, οἵτινες ποιοῦν τὰ αὐτά ὡς καὶ οἱ προηγηθέντες, χωρὶς βίαν καὶ σύγχυσιν. Ἐνδέχεται τὸ μέλος τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα» νὰ ἔχη τελειώσει. Τοῦτο δὲν κωλύει τὴν συνέχισιν τῆς λήψεως «Καιροῦ» ἐκ μέρους τῶν Κληρικῶν, ἐνῶ τὸ μέλος ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ β' Χοροῦ. Μετὰ τοὺς Κληρικούς προσέρχονται ἀμφότεροι οἱ Ἱεροφάλται καὶ λαμβάνουν καὶ οὗτοι «Καιρόν», ὡς καὶ οἱ προηγηθέντες. Ἐάν ὑπάρχουν βοηθοὶ τῶν Ἱεροφαιτῶν, ἔπονται καὶ οὗτοι. Τέλος προσέρχονται καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐπίτροποι καὶ ἀσπάζονται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως.

Δ' ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Ο α' Ἱερεύς, εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ἐνδύεται ἀμέσως καὶ ἄνευ χρονοτριβῆς, ἐπιτραχήλιον καὶ προσέρχεται ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς. Στρεφόμενος δὲ πρὸς τὸν χοροστατοῦντα Ἀρχιερέα ποιεῖ σχῆμα καὶ ἀκολουθῶς ποιεῖ «Εὐλογητὸς» ἐκφώνως. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκφωνήσεως ποιεῖ ἐκ νεοῦ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἄρχεται ἀναγινώσκων ἀσκεπῆς καὶ χαμηλοφώνως τὰς Εὐχὰς τοῦ Λυχνικοῦ, ἐνῶ ὁ χοροστατῶν Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὸν Προοιμιακὸν Ψαλμόν, ἀπὸ διφθέρας, ἣν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης, καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος εἰς ἐκ τῶν βοηθῶν τοῦ Ἱεροφάλτου. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Προοιμιακοῦ, ὁ Ἀρχιερεὺς εἶναι ἐλαφρῶς ἐστραμμένος πρὸς τὸ Ἅγ. Βῆμα, πάντες δὲ ἀκροῶνται τούτου εὐλαβῶς.

Κατὰ τὸν Μέγαν Ἑσπερινόν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Προοιμιακοῦ ἐξικνεῖται μέχρι τῆς φράσεως «δόντος σου αὐτοῖς συλλέξουσιν». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ Χοροὶ ἄρχονται φάλλοντες τὰ «Ἀνοιξαντάρια» κατ' ἀντιφωνίαν, ἐνῶ ἐντὸς τοῦ Ἀγ. Βήματος οἱ Διάκονοι ἐνδύονται τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ εὐτρεπίζουν τὰ δικηροτρίκηρα¹. Οἱ Ἱερεῖς κυκλοῦντες κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὴν Ἀγ. Τράπεζαν

¹ Ἐκαστος Ἐφημέριος καλὸν εἶναι νὰ ἔχη ἐξασφαλίσαι ἐγκαίρως ἀριθμὸν τινα κηρίων ἐκ καθαροῦ κηροῦ, τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὰ δικηροτρίκηρα.

ἀκροῶνται τοῦ Ἀ΄ Ἱερέως ἀπαγγέλλοντος χαμηλοφώνως τὰς εὐχὰς τοῦ Λυχνικοῦ, μετὰ δέ τὸ πέρας αὐτῶν ἀπέρχονται ἅπαντες εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις, ἐν σιγῇ καὶ εὐλαβείᾳ προσευχόμενοι.

Μετά τὰ «Ἀνοιξαντάρια» ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ τὰ «Εἰρηνικά». Πρὸς τοῦτο ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὡραίας Πύλης, κρατῶν εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὸ τρίκηρον, κατέρχεται τὰς βαθμίδας τοῦ Βήματος καὶ ἀτενίζων πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ποιεῖ σχῆμα αὐτῷ φέρον τὴν δεξιάν, μέθ' ἧς κρατεῖ τὸ ἄκρον τοῦ ὄραριου, εἰς τὸ στήθος. Ἀκολουθῶς στρέφεται πρὸς τὸ Ἁγ. Βῆμα καὶ ἄρχεται ἀπαγγέλλων πανηγυρικῶς τὰ «Εἰρηνικά», ὑψῶν διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ἄκρον τοῦ ὄραριου.

Κατὰ τὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως, ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος στρέφονται πρὸς αὐτόν ποιοῦντες σχῆμα, διακοπτομένων ἐπ' ὀλίγον τῶν «Εἰρηνικῶν», ἕως οὗ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογήσῃ τὸν λαόν, τοῦ δεξιῷ Ἱεροφάλτου ψάλλοντος συντόμως τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα», μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιδιάκονος συνεχίζει τὴν διακοπεῖσαν, πρὸς στιγμὴν, δέησιν. Ἐλλείπει Διακόνου ὁ Ἀ΄ Ἱερεὺς προκειμένου ἵνα ἄρξῃται τῆς ἀπαγγελίας τῶν «Εἰρηνικῶν» ποιεῖ ἀπὸ τοῦ Ἱ. Βήματος σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ εἶτα ἄρχεται ἐκφωνῶν αὐτὰ ἱστάμενος πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, χωρὶς νὰ κρατῇ τρίκηρον.

Πληρωθέντων τῶν «Εἰρηνικῶν» ὁ Ἀ΄ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει Σοὶ πᾶσα δόξα...» καὶ ἅμα τῷ πέρατι αὐτῆς στρέφεται, ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω τοῦ Ἀγ. Βήματος ἱσταμένου Ἀρχιδιακόνου, πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ποιῶν σχῆμα. Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιδιάκονος εἰσέρχεται διὰ τῆς Ὡραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερόν.

Ε' ΤΟ «ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΣΠΟΤΑ ΑΓΙΕ...»

Μετά τὰ «Εἰρηνικά», ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» εἰς τὸν τυχόντα ἦχον, ἀφ' οὗ προηγουμένως εἰς βοηθός τοῦ δεξιῷ Ἱεροφάλτου, μετὰ ράσου, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ ἑνὸς βοηθοῦ τοῦ Λαμπαδαρίου, φέροντος ὡσαύτως ράσον, προ-

σέρχονται ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ ἀφ' οὗ ποιήσουν πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως σχῆμα, τότε ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἐκφωνεῖ μεγαλοπρεπῶς τὴν φράσιν «Κέλευσον, Δέσποτα Ἄγιε, ἦχος ...». Ἡ φράσις δέον νὰ ἀποδίδεται μουσικῶς εἰς τὸν φερώνυμον ἦχον, κατὰ τὸ κατωτέρω παράδειγμα. Ὁ Ἀρχιερεὺς, στρεφόμενος πρὸς τὸν δεξιὸν Χορόν, δίδει αὐτῷ τὴν εὐλογίαν πρὸς ἑναρξιν τοῦ «Κεκραγαρίου», ἐνῶ ὁ ἀπαγγέλλας τὸ «Κέλευσον...» παραμένει μετὰ τοῦ συνοδοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν του, ἕως ὅτου τὸ ψαλλόμενον μέλος φθάσῃ εἰς τὸ δεύτερον «Κύριε ἐκέκραξα» τοῦ Κεκραγαρίου, ὅτε καὶ προσερχόμενος ὁ πρῶτος ἐκ τῶν δύο μόνος τῷ Ἀρχιερεὶ ποιεῖ μίαν μετάνοιαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ ποιῶν σχῆμα ἀπέρχεται ὀπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του. Τώρα ἐκκινεῖ ὁ δεύτερος καὶ ποιεῖ ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ πρῶτος, ἐπανερχόμενος καὶ αὐτός ὀπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του. Τότε ἀμφότεροι συγχρόνως ποιοῦσι σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ Ἀναλόγια των.

Προεφώνησις εἰς ἦχον α' ᾠδῆς
ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΣΠΟΤΑ //

Α' α' μνη'

Κελευσον Δεσποτα α α δι ε

η ηχος ηρω ωτος

"Αἰὲν ἐπιδοσὶν : ηρω ω τος ος

π 9 ηε ε

Κυρι ε ε κε κρα ζα ηρο ος γε ε

προσφωνησεις εις ἥχον θ' ες α

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α μηρ

Κελευσον Δε ε ηρο ο τα α α

α δι ι ε η ηχος δε

ε ευ ζε ε ρος

ηε

Κυ υ υ ρι ε ε κε κρα ζα ηρο ος γε

.....

προσφωνησεις εις ἥχον θ' ιι τα

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α α μηρ

Κελευσον Δε ε ηρο τα α α

δι ι ε η ηχος ρι ι ρος

ηε

Κυ ρι ι ε ε κε ε κρα ζα ηρο ος

γε ε

Προεφώνησις εἰς ἦχον δ' πρ

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α μην

Ηε γένεσιν Δε ε γρη ο τα α α

η η χος η η τα αρ τος

υε

Ηυ ρι ε ε κεκρα α α προ ος γε ε δ

Προεφώνησις εἰς ἦχον ηλᾶδιν α'

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α α μην

Ηε γένεσιν Δε γρη τα α α α δι ε

η η χος η η α δι ος του ηρω

ω του

υε

Ηυ ρι ε ε κε ε κρα α α προ ος γε

.....

Προεφώνησις εἰς ἦχον ηλᾶδιν β' η ε πα

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α α μην

Κελεύει σου Δε
ε γη ο τα α α

α α ε η χο ος

η α α ος του δευτε
ε ρου

η ε
Κε ρι ε ε κε κρα ζα

προ ος γε

προεφώνησις εις ἦχον Βαρύν

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ

α μην

Κελεύει σου Δε
ε γη ο τα α α α

ε η η η χο ος βα ρυς

η ε

Κε ρι ε ε κε κρα ζα ηρο ος γε

.....

προεφώνησις εις ἦχον ἡλιόλιον δ'η

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ

α μην

Κελεύει σου Δε
ε γη ο τα α α α α

ε η χο ος η α α α ος

— — — — —
του τε τα αρ του

υε

— — — — —
Κυ υ ρι ι ε ε κεκρα

CT' ΤΟ «ΚΥΡΙΕ ΕΚΕΚΡΑΖΑ» ΤΟ «ΚΑΤΕΝΘΥΝΘΗΤΩ» ΚΑΙ ΤΟ ΘΥΜΙΑΜΑ

Μετά τό «Κέλευσον...» ἄρχεται ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλων τό «Κύριε ἐκέκραξα» εἰς τὸν τυχόντα ἥχον. Εἰς τό «Κατευθυνθήτω», ὅπερ ψάλλει ὁ ἀριστερός Χορὸς, ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ β' Διάκονος ἐξέρχονται ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης, κρατοῦντες εἰς τὰς δεξιὰς μὲν αὐτῶν ἀνά ἓν θυμιατόν, εἰς δέ τὰς ἀριστεράς δικηρο- τρίκηρα καὶ φέροντες καλυμμαύχια. Ελλείψει Διακόνου τοῦτο πράττει ὁ Ἱερεὺς, περιβαλλόμενος καὶ φελώνιον. Σταθέντες οἱ δύο Διάκονοι ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ὁ Ἀρχιδιάκονος δεξιὰ καὶ ὁ β' Διάκονος ἀριστερά του, ὑψοῦν ταυτοχρόνως τὰ ἅτινα κρατοῦν θυμιατὰ πρὸς εὐλογίαν, λέγοντες «Εὐλόγησον, Δέσποτα τό θυμίαμα». Καὶ τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος, κατὰ τὴν τάξιν, ὅτε ὁ β' Χορὸς ψάλλει τὴν φράσιν «ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου», οἱ δύο Διάκονοι θυμιοῦν τὸν Ἀρχιερέα τρίς, ὑποκλινόμενοι ἐλαφρῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἐκεῖνος εὐλογεῖ τούτους. Ἀκολουθῶς μεταβαίνουν, βαδίζοντες παραλλήλως, ἔμπροσθεν τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος καὶ ἰστάμενοι παραπλεύρως ὁ εἰς τοῦ ἄλλου (ὁ πρῶτος δεξιὰ, ὁ δεῦτερος ἀριστερά) συγχρονίζονται εἰς τὴν κίνησιν τῆς χειρὸς καὶ ἄρχονται θυμιῶντες ἀνά τρίς τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ τέμπλου κατὰ σειράν, ἥτοι τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, ὑποκλινόμενοι ἐλαφρῶς πρὸ ἐκάστης ἰ. εἰκόνος συντελουμένου τοῦ θυμιάματος.

Ἀκολουθῶς ἀμφότεροι ἐπιστρέφουν πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ θυμιοῦν ταυτοχρόνως τὸν Ἀρχιερέα τρίς, ἐκ τριῶν κάθε φορά θυμιάσεων. Μεθ' ἐκάστην τριττὴν θυμίασιν, οἱ Διάκονοι, ἀφέντες τὴν δεξιὰν αὐτῶν χεῖρα μετὰ τοῦ θυμιατοῦ κάτω καὶ ποιοῦντες μικράν διακοπὴν, ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς, ἀπεκδεχόμενοι τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀρχιερέως, ὅστις διὰ τῆς δεξιᾶς του τοὺς εὐλογεῖ. Οὗτος, ὅταν θυμιᾶται ὑπὸ τῶν Διακόνων, ἐλαφρῶς ὑποκλίνεται. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος θυμιᾷ τὸν δεξιὸν Χορόν, ἐνῶ ὁ β' Διάκονος τὸν ἀριστερόν. Συνεχίζοντες θυμιοῦν ἀντιστοίχως τοὺς ἐν τῇ δεξιῇ καὶ ἀριστερῇ κλίτει τοῦ Ναοῦ εὐρισκομένους πιστοὺς. Περαιτῶσαντες οὕτως τό θυμίαμα συναντῶνται ἐκ νέου πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ θυμιοῦν τὸν Ἀρχιερέα τρίς ἐκ τριῶν ἐκάστην φοράν θυμιάσεων, ὡς καὶ πρότερον, καὶ ἀπερχόμενοι πρὸ τῶν βαθμίδων ἐπαναλαμβάνουν τὴν θυμίασιν τῶν ἰ. εἰκόνων τοῦ τέμπλου, ὡς τό πρότερον, εἰσερχόμενοι τέλος ἐντὸς τοῦ Ἱ. Βήματος. Ἐκεῖ ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος ἵσταται πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, ὁ δέ δεῦτερος μεταβαίνει ὀπισθεν αὐτῆς μέ μέτωπον πρὸς τὸν α' Διάκονον, καὶ ἄρχονται θυμιῶντες κυκλοτερῶς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, εἰτα τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν, τοὺς ἐντὸς τοῦ Ἱ. Βήματος Κληρικούς (τοὺς δεξιὰ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς ὁ πρῶτος, τοὺς ἀριστερά αὐτῆς ὁ δεῦτερος) καὶ τέλος, ἐλθόντες ἀμφότεροι ὁ εἰς ἕναντι τοῦ ἄλλου ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, θυμιοῦν ἀλλήλους καὶ ἀποθέτουν τὰ θυμιατὰ.

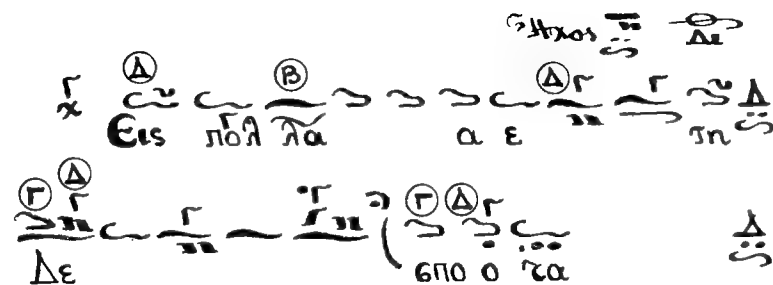
Z' Η ΕΙΣΟΔΟΣ

Ψαλλομένου τοῦ Δοξαστικοῦ οἱ μέλλοντες νὰ εἰσοδεύσουν Ἱερεῖς ἐνδύονται ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν Ἀρχιμανδρίται καὶ Πρωτοπρεσβύτεροι φέρουν καὶ τὸν ἐπιστήθιον αὐτῶν σταυρόν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐνδύονται οἱ ἔχοντες ἤδη λάβει «Καιρόν» παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Τυχόν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀφικόμενοι, δεόν ὅπως εἰς τό Δοξαστικόν μεταβοῦν ἀνά δύο εἰς τὸν Θρόνον, ἐξερχόμενοι τῆς νοτίας Πύλης τοῦ Ἱεροῦ, καὶ λάβουν τότε «Καιρόν» κατὰ τὴν ἰδίαν, ὡς προεγράφη. τάξιν, ἵνα ἐν συνεχείᾳ, ἐπανερχόμενοι διὰ τῆς αὐτῆς Πύλης εἰς τό Ἅγιον Βῆμα ἱεροφορέσουν.

Ἡ Εἴσοδος τελεῖται ὡς ἐξῆς: Ὁ ἁ' Διάκονος, ἡ ἑλλείψει τούτου ὁ τελευταῖος τῇ τάξει Ἱερεὺς, λαμβάνει τὸ θυμιατὸν καὶ ψαλλομένου τοῦ «Καὶ νῦν» ἔρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τράπεζης ἀσκεπής. Ὑψὼν δὲ αὐτὸ λέγει πρὸς τὸν ἁ' Ἱερέα ὁ Διάκονος: «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ θυμιάμα», καὶ τοῦ Ἱερέως εὐλογήσαντος, θυμιᾷ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν τρίς, εἰτα ἔρχεται εἰς τὸ δεξιὸν αὐτῆς μέρος καὶ θυμιᾷ καὶ τοῦτο τρίς, ἱστάμενος ἐπ' ὀλίγον, τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο πλευράς τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν Ἱερέων ἐρχομένων κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὁφικίων καὶ τῶν πρεσβείων αὐτῶν, ὡσαύτως ἀσκεπῶν. Προηγούνται οἱ Ἀρχιμανδρίται κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἱερωσύνης, ἔπονται οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, οἱ ὁφικιοῦχοι Ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας Ἱερεῖς, οἵτινες ἅπαντες φέρουν ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον. Τοῦ Ἀρχidiaκόνου φέροντος τὸ θυμιατὸν, προηγούνται οἱ ἕτεροι Διάκονοι κρατοῦντες ἀνά χεῖρας τὰ δικηροτρίκηρα. Ἐκαστος Ἱερεὺς πρὸ τῆς ἐκκινήσεως αὐτοῦ προσέρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ὑποκλίνεται πρὸ αὐτῆς καὶ ἄρχεται εἰσοδεύων σεμνῶς καὶ σοβαρῶς. Τῆς ὅλης πομπῆς προηγούνται λαμπαδοῦχοι.

Οἱ πρῶτοι Διάκονοι, οἱ φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα, φθάσαντες πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτοὺς καὶ παρατάσσονται ἔνθεν κάκειθεν τοῦ Θρόνου, ὁ τὸ τρίκηρον ἔχων ἐκ δεξιῶν καὶ ὁ τὸ δίκηρον ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ ἀκολουθῶν αὐτοὺς Ἀρχidiaκονος, ὁ φέρων τὸ θυμιατὸν καὶ ὑψὼν τοῦτο πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως, αἰτεῖται τὴν εὐλογίαν τῆς Εἰσόδου λέγων: «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν Ἁγίαν Εἴσοδον». Τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος, ὁ Διάκονος θυμιᾷ τοῦτον τρίς, ὑποκλινόμενος ἑλαφρῶς, καὶ ἀκολούθως μεταβαίνει πρὸ τῶν βαθμίδων καὶ θυμιᾷ τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἔπραξεν. Ἀκολούθως θυμιᾷ τὸν Ἀρχιερέα ἐννεάκις πρὸ τοῦ Θρόνου, τοὺς Ἱερεῖς καὶ τὸν λαόν. ἀπὸ τῆς θέσεώς του. Κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν οἱ ὀπισθεν ἐρχόμενοι Ἱερεῖς, φθάσαντες ἕκαστος πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτοὺς καὶ καταλαμβάνουν τὰς θέσεις αὐτῶν ἔνθεν κάκειθεν τοῦ Θρόνου κατὰ τὴν σειρὰν των, ἥτοι ὁ ἁ' Ἱερεὺς ἱσταται εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀρχιερέως, εὐθὺς μετὰ τὸν κρατοῦντα τὸ τρίκηρον Διάκονον, ὁ β' Ἱερεὺς ἀντιστοίχως ἀριστερά κ.ο.κ.

Πληρωθείσης τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Καὶ νῦν...» ὁ Διάκονος ἔχων περατώσει τὸ θυμιάμα καὶ ἱστάμενος πρὸ τῶν βαθμίδων, ὑψὼν τὸ θυμιατὸν ἐκφωνεῖ: «Σοφία, ὀρθοί» καὶ οἱ Ἱερεῖς τῷ νεύματι τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως ψάλλουσι πανηγυρικῶς τὸ «Φῶς ἱλαρόν». Ψαλλομένου τούτου ὁ Ἀρχιερεὺς κρατεῖ ἀνά χεῖρας τὰ δικηροτρίκηρα παραλαβὼν ταῦτα παρὰ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἱσταμένων δύο Διακόνων, ἀφοῦ προηγουμένως παραδώσει τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον εἰς τὸν παρακείμενον Ὑποδιάκονον ἢ ἱερόπαιδα. Τὰ δικηροτρίκηρα δέον νὰ δίδωνται εἰς τὸν Ἀρχιερέα καταλλήλως, ἥτοι μέ τὰς κορδέλλας ἐστραμμέναις πρὸς τὸ μέρος τῶν Διακόνων, ὥστε ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ τὰ κρατήσῃ, ὡς προβλέπεται. Εἰς τὸ «Υἱέ Θεοῦ» εὐλογεῖ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἅπαξ τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα».

Ὁ ἐκφωνήσας τὸ «Σοφία, ὀρθοί» Διάκονος, στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω προβαίνει ὀλίγον καὶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον τοῦ Σολέα, ἔνθα καὶ ἱσταται ἀτενίζων τὸν Ἀρχιερέα. Μετὰ τὸ «Φῶς ἱλαρόν» ὁ β' Διάκονος ἐκφωνεῖ: «Ἐσπέρας προκείμενον» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν Ἱερέων ψάλλουν τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας. Τούτου πληρωθέντος, ὁ κρατῶν τὸ θυμιατὸν Διάκονος θυμιᾷ τρίς τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, καὶ ἱστάμενος πλαγίως τῆς Ὁραίας Πύλης θυμιᾷ ἕνα ἕκαστον τῶν εἰσερχομένων Ἱερέων. Οἱ Ἱερεῖς ἀπέρχονται καὶ οὗτοι ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Βήματος κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὁφικίων καὶ τῶν πρεσβείων, ἀφοῦ ποιήσουν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ ἀνά δύο κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ Διάκονοι, ἀφοῦ προηγουμένως εἰς ἕκαστος αὐτῶν ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ. Εἰσερχόμενοι δὲ οἱ Ἱερεῖς ποιοῦσι σχῆμα πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ἐν συνεχείᾳ κυκλοῦσι ταύτην κατὰ τὴν σειρὰν ὁφικίων καὶ πρεσβείων.

Η' ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΠΤΗ

Τὰ Ἀναγνώσματα ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ Θρόνου ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπὸ διφθέρας, ἣν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης. Πρὸς τοῦτο προσέρχεται οὗτος πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ποιήσας μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον προσφέρει τοῦτο πρὸς ἀνάγνωσιν τῷ Ἀρχιερεῖ. Πρὸ ἐκάστου Ἀναγνώσματος οἱ Διάκονοι ἐκ περιτροπῆς ἀντιφωνοῦν τὸ «Σοφία, πρόσχωμεν». Μετὰ τὴν λήξιν τῶν Ἀναγνωσμάτων ὁ Ἀναγνώστης ποιεῖ ὡσαύτως μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ποιεῖ σχῆμα καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ τὰ Ἀναγνώσματα ἐξέρχεται τοῦ Ἀγ. Βήματος ὁ β' Διάκονος κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ δικήριον καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ἄκρον τοῦ ὁραρίου αὐτοῦ, καὶ κατελθὼν τὰς βαθμίδας τῆς Ὁραίας Πύλης, ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτόν, καὶ εἶτα στρεφόμενος πρὸς τὸ Ἱερόν ἄρχεται ἀπαγγέλλων τὴν Ἑκτενῇ. Εἰς τὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως, στρέφεται πρὸς αὐτόν ποιῶν σχῆμα. Τοῦτο πράττει καὶ ὁ ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἱστάμενος α' Ἱερεὺς, ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ δεχόμενος τὴν εὐλογίαν τοῦ χοροστατοῦντος, τοῦ δεξιῦ Χοροῦ ψάλλοντος χῆμα τὸ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλεήμων...» ἀπαγγέλλει ὁ β' Ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θέσεώς του, ποιήσας σχῆμα, ὅστις περατῶν ταύτην, ἐξέρχεται ὀλίγον ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω αὐτῆς ἱσταμένου Διακόνου ποιοῦν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ εὐλογοῦντι αὐτούς. Ὁ Διάκονος εἰσέρχεται διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης. Εἵθισται οἱ ἐκφωνοῦντες Ἱερεῖς νὰ ἴστανται πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ α' Ἱερέως παραχωροῦντος εἰς αὐτούς, κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν, τὴν θέσιν του. Τοῦτο προδίδει ἀβρότητα.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ «Καταξίωσον, Κύριε...», ἐνῶ ὁ γ' Διάκονος μετὰ δικηρίου - καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος ὁ Ἀρχιδιάκονος μετὰ τρικηρίου - ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης, κατέρχεται τὰς βαθμίδας, ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸ Ἱερόν ἀπαγγέλλει τὰ «Πληρωτικά». Ὁ γ' Ἱερεὺς, ἀφοῦ ποιήσει σχῆμα, ἐκφωνεῖ τὸ «Ὅτι ἀγα-

θός...», ποιῶν ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔξω ἱσταμένου Διακόνου. Τὸ «Εἰρήνη πᾶσι» ἐκφωνεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ α' Ἱερέως στρεφομένου ἀπὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης πρὸς αὐτόν καὶ ὑποκλινομένου, καὶ τοῦ δεξιῦ Χοροῦ ψάλλοντος γοργὰ τὸ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τὴν Εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας. Τὸ «Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας Σου...» ἀπαγγέλλει ὁ δ' Ἱερεὺς, μετὰ δέ τὸ τέλος τῆς ἐκφωνήσεως μετακινούμενος πρὸς τὴν Ὁραίαν Πύλην ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω ἱσταμένου Διακόνου, ὅστις ἀκολούθως εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερόν. Βῆμα.

Θ' Η ΛΙΤΗ ΚΑΙ Η ΑΡΤΟΚΛΑΣΙΑ

Μετά τὴν ἐκφώνησιν «Εἴη τὸ κράτος...» ἄρχεται ὡς ἐξῆς ἡ Ἀκολουθία τῆς Λιτῆς: Οἱ Ἱερεῖς ἅπαντες φέροντες φελώνιον καὶ ἐπιτραχήλιον, οἱ δ' ἐξ αὐτῶν Ἀρχιμανδρίται καὶ σταυρόν μετ' ἐπανωκαλυμμαυχίου, καὶ οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι σταυρόν, οἱ δέ Διάκονοι κρατοῦντες ἀνά χεῖρας τὰ δικηροτρίκηρα, ἄρχονται λιτανεύοντες τὴν ἱεράν εἰκόνα τοῦ ἑορταζομένου Ἀγίου, εὐπρεπισμένην καταλλήλως διὰ τριῶν κηρίων, ἐκκινοῦντες ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς βορείας Πύλης τούτου κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων ὡς ἐξῆς: Προπορεύονται οἱ λαμπαδοῦχοι καὶ ἔπονται α) οἱ Διάκονοι φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα, β) εἷς ἕτερος Ἱερεὺς, ψάλλον ἐν τροπάριον ἐκ τῆς Ἀκολουθίας τῆς Λιτῆς τῆς ἑορτῆς, γ) εἷς Διάκονος κρατῶν τὸ θυμιατόν καὶ θυμιῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου, δ) εἷς Ἱερεὺς κρατῶν ὑψηλῶς τὴν λιτανευομένην ἱεράν εἰκόνα, καὶ ε) ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι Ἱερεῖς κατὰ τὰ πρεσβεῖα, κρατοῦντες ἀνά χεῖρας λαμπάδα.

Οὗτοι ἅπαντες διασχίσαντες τὸν Ναόν, ἀφικνοῦνται διὰ τοῦ δεξιῦ κλίτους τοῦ Ναοῦ εἰς τὸν Σολέα. ἔνθα ἐπὶ τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἔχουν τοποθετηθῇ πρὸς εὐλογίαν οἱ Ἄρτοι, μετὰ δύο φιαλῶν οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ κηρίων ἀνημμένων. Ἐκεῖ, οἱ μὲν λαμπαδοῦχοι καταλαμβάνουν τὰς οἰκείας θέσεις των, ὁ δέ κρατῶν

τὴν εἰκόνα Ἱερέως προσάγει ταύτην τῷ Ἀρχιερεὶ πρὸς ἀσπασμόν καὶ εἶτα ἀπέρχεται καὶ ἴσταται ὀπισθεν τῆς τραπέζης τῶν ἄρτων καὶ πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος, μέ μέτωπον πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, ποιήσαντες σχῆμα καὶ δεξάμενοι τὴν εὐλογίαν, παρατάσσονται ἔνθεν κακειθεν τοῦ Θρόνου.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἐκφώνησιν «Εἴη τό κράτος...» ὁ Ἀρχιδιάκονος λαμβάνων ἀνά χεῖρας ἐκ τοῦ Ἱ. Βήματος τό ἐπιτραχήλιον καὶ τό ἀρχιερατικόν ὠμοφόριον, προσφέρει ταῦτα πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ὅστις περιβάλλεται ταῦτα. Ἐπομένως, καθ' ἣν ὥραν ἡ λιτανευτική πομπή ἔχει φθάσει πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ὁ Ἀρχιερεὺς φορεῖ ἤδη ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον. Πληρωθέντος δέ καὶ τοῦ μέλους τοῦ τροπαρίου τῆς Λιτῆς, ἄρχεται ὁ δεξιὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἱστάμενος ἁ Διάκονος τῆς Δεήσεως: «Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός...», τοῦ β' Διακόνου λέγοντος τὴν δευτέραν δέησιν «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν...», τοῦ γ' Διακόνου τὴν ἐπομένην κ.ο.κ. Ἐάν δὲν ὑπάρχῃ γ' Διάκονος τὰς ἐκφωνήσεις ἀποδίδουν ἀντιφωνικῶς οἱ ὑπάρχοντες Διάκονοι, ἐνός δέ μόνον ὑπάρχοντος οὗτος λέγει ἀπάσας. Τό «Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός...» ἀπαγγέλλει ὁ Ἀρχιερεὺς ὡς καὶ τό «Ἐλεήμων γάρ...». Ἐν συνεχείᾳ εὐλογεῖ τὸν λαόν διὰ τοῦ «Εἰρήνη πᾶσι» καὶ ἀπαγγέλλει τό «Δέσποτα πολυέλεε».

Τοῦ Ἀρχιερέως βαίνοντος πρὸς τό τέλος τῆς ἄνω ἀπαγγελίας, ὁ ἁ Ἱερεὺς λαμβάνει ἀνά χεῖρας τό θυμιατόν καὶ προσέρχεται μετ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ ὑψῶν τοῦτο, εὐθὺς μετὰ τὴν Εὐχὴν, αἰτεῖται τὴν εὐλογίαν τοῦ θυμιάματος καὶ ἄρχεται ψάλλον τό «Θεοτόκε Παρθένε» εἰς ἦχον πλ. α' στιχηραρικόν, θυμιῶν τρίς τὸν εὐλογήσαντα τό θυμίαμα Ἀρχιερέα καὶ εἶτα περιφερόμενος βραδέως τρίς γύρωθεν τῆς τραπέζης τῶν ἄρτων, οὓς θυμιᾷ «κύκλωθεν ἐν σταυρικῷ τύπῳ, οὐχ ὡς Ἁγία, ἀλλ' ὡς ἁγιασθῆναι μέλλοντα, μᾶλλον δέ ὡς προαγιαζών αὐτὰ τῷ σταυρῷ καὶ τῷ θυμιάματι, ὅτε οὐδέ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνει» (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, περί τῶν νυχθ. Ἀκολουθιῶν, Κεφ. ΜΒ'). Συνεχίζων δέ τρίς τὰς περιφοράς αὐτοῦ, ἀφικνεῖται τέλος πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως, ὃν θυμιᾷ καὶ αὐθις τρίς. ἀκολουθῶς δέ τοὺς Ἱερεῖς, Διακόνους καὶ τὸν λαόν ἀπὸ τῆς θέσεώς του. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ψάλλοντος, ὁ δεξιὸς Χορὸς ὁλοκληρῶνει τό μέλος ἀπὸ τοῦ «...ὅτι

Σωτῆρα ἔτεκες», ὥστε νά δοθῇ ὁ χρόνος εἰς τὸν ἁ Ἱερέα νά ἐπιληφθῇ τῶν ἐπομένων.

Ἀκολουθῶς οὗτος ἀποθέτων τό θυμιατόν, λαμβάνει ἀνά χεῖρας ἓνα τῶν ἄρτων καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἱερέων προσάγει τοῦτον τῷ Ἀρχιερεὶ πρὸς εὐλογίαν. Τοῦ δέ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος ψάλλεται ὑφ' ἀπάντων τό «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν...», εἰς ἦχον βαρύν ἐναρμόνιον. Εἰρήσθω, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν πλήθους Ἱερέων, μὴ δυναμένων ἀπάντων ὅπως ἄπτωνται τοῦ ἄρτου, τίθενται αἱ χεῖρες τῶν πλέον ἀπομεμακρυσμένων ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ προηγούμενου αὐτῶν Ἱερέως κ.ο.κ.

Ἐπονται τὰ Ἀπόστιχα ψαλλόμενα ὑπὸ τῶν Χορῶν, ἐνῶ ὁ Διάκονος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερέως τό ἐπιτραχήλιον καὶ τό ὠμοφόριον. Εἴθισται πρὸ τῶν Ἀποστίχων νά ἐκφωνῇται ὁ πανηγυρικός λόγος².

Γ' Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Μετὰ τό Δοξαστικόν τῶν Ἀποστίχων καὶ τό «Καί νῦν...», ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τό «Νῦν ἀπολύεις...», τοῦ ἁ Ἱερέως ἐστραμμένου ὄντος πρὸς τὸν λαόν ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ Τρισαγίου ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδιακόνου, ἱσταμένου πρὸ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, προτάσσοντος αὐτοῦ χῦμα τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Μετὰ τό τέλος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ Τρισαγίου, ὁ Ἀναγνώστης προσέρχεται ἐνώπιον τοῦ Θρόνου καὶ ποιήσας σχῆμα καὶ μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ποιεῖ μετάνοιαν καὶ σχῆμα καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰ ἴδια. Ὁ ἁ Ἱερεὺς, ποιήσας σχῆμα, ἐκφωνεῖ

2. Εἰς ἐνίας περιπτώσεις ἡ Λιτὴ καὶ ἡ Ἀρτοκλασία ψάλλονται εἰς τό προαύλιον τοῦ πανηγυρίζοντος Ναοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ Ἱερεῖς λιτανεύοντες τὴν ἱ. εἰκόνα ἐξέρχονται τοῦ Ἀγ. Βήματος, προσέρχονται πρὸς τὸν ἀρχιερατικόν Θρόνον καὶ βαίνουν, κατὰ τὴν τάξιν, πρὸς τὴν ἔξοδον ἀκολουθούμενοι ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως, ἔχοντος ἐν τῷ μεταξύ περιβληθῇ ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ Λιτάνευσιν προηγούνται, ὡς εἰκός, οἱ νεώτεροι κατὰ τὰ πρεσβεῖα Ἱερεῖς καὶ ἔπονται οἱ πρεσβειοῦχοι. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζεται ἡ προδιαληφθεῖσα τάξις. Ἐνίοτε ἡ τάξις τῆς Ἀρτοκλασίας τελεῖται μετὰ τὰ Ἀπόστιχα, ἐάν τηρηθῇ τό Τυπικόν τοῦ Ἀγ. Σάββα.

ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης τό «Ὅτι Σοῦ ἐστίν...» καί στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ποιεῖ ἐκ νέου αὐτῷ σχῆμα. Εἶτα οἱ Χοροὶ ψάλλουν τὰ Ἀπολυτίκια καὶ τό Θεοτοκίον. Σημειωτέον, ὅτι εἰς Δεσποτικές καὶ Θεομητορικές ἑορτάς ἐπαναλαμβάνεται τρίς τό Ἀπολυτίκιον, ἄνευ τοῦ «Δόξα Πατρί...» καὶ τοῦ «Καί νῦν...».

Ψαλλομένων τῶν Ἀπολυτικίων ἐξέρχονται ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ β' τῶν Διακόνων, ἀπεκδυθέντες ἐν τῷ μεταξύ τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλθόντες ἀμφοτέροι προ τοῦ Θρόνου ποιοῦν σχῆμα ταυτοχρόνως καὶ παρατάσσονται ὁ μὲν πρῶτος δεξιόθεν, ὁ δὲ δεύτερος ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος κρατεῖ ἀνά χεῖρας τὸν Σταυρόν εὐλογίας. Πληρωθέντων τῶν Ἀπολυτικίων, λέγει ὁ α' Διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸν Σταυρόν, εὐλογεῖ τὸν λαόν, λέγων «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος...». Ταῦτα ἐφ[ὅσον προηγῆθη Ἀρτοκλασία. Ἄλλως ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ «Σοφία». Ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει «Ὁ ὢν εὐλογητός Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει τό «Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν...» καὶ ὁ α' Ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ὥραίας Πύλης λέγει τὴν Ἀπόλυσιν. Ἐάν εἶναι Ἀρχιμανδρίτης φέρει ἐπιτραχήλιον, φελώνιον, σταυρόν καὶ ἐπανωκαλύμμαυχον. Ἐάν εἶναι Πρωτοπρεσβύτερος τὰ ἀνωτέρω πλὴν τοῦ τελευταίου. Ἡ Ἀπόλυσις τελεῖται ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἱερεὺς: «Υπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ...».

Ὁ Ἱερεὺς: «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν δόξα σοι».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Δόξα Πατρί... Καί νῦν... Κύριε ἐλέησον (τρὶς) Δέσποτα Ἄγιε, εὐλόγησον».

Ὁ Ἱερεὺς: «Ὁ Ἀναστάς ἐκ νεκρῶν Χριστός ὁ ἀληθινός Θεός ἡμῶν...».

Διαρκούσης τῆς Ἀπολύσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ τοῦ ὄν κρατεῖ ἀνά χεῖρας Σταυροῦ ἄρχεται εὐλογῶν τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἡρέμα τό «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». ✓

Τὸν ΔΕΣΠΟΤΗΝ ἱσχος

Τὸν Δε σποτην καὶ Ἀρ χι ε ρε

α n μων Κυ ρι ε φυ λατ τε εἰς πο

λα ε τη Δε σπο τα εἰς πο λα ε τη

Δε σπο τα εἰς πο λα α ε τη Δε σπο τα

Μετά τὴν ἀπαγγελίαν δὲ τῆς Ἀπολύσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει ἐκφώνως τό «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...» καὶ ὁ α' Ἱερεὺς λέγει «Δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Δεσπότη τοῦ ἡμῶν...». Ὁ Ἐσπερινός κατακλείεται διὰ τοῦ πανηγυρικοῦ «Ἀμήν», ὅπερ ἀποδίδει ὁ δεξιὸς Χορός.

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς κατελθὼν τοῦ Θρόνου πορεύεται πρὸς τὸ Ἀγ. Βῆμα, ἐνθα εἰσέρχεται καὶ, ἀσπασθεὶς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, ἀποβάλλει τὸν μανδύαν καὶ ἀποθέτει τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον. Εὐνόητον, ὅτι εἰς τῶν Διακόνων κρατεῖ τὴν ὦαν τοῦ μανδύου. Εἰ βούλεται ὁ Ἀρχιερεὺς, διανέμει ἀκολουθῶς τὸν Ἄρτον καὶ ἐν τέλει προπέμπεται μέ τὰς αὐτάς τιμάς, μέ τὰς ὁποίας καὶ ἐγένετο δεκτός κατὰ τὴν ὑποδοχὴν.

ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΟΡΘΡΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ χοροστατούντος Ἀρχιερέως

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὡς ἵνα πρὸς τὴν τάξιν τῆς λειτουργίας ἡ χοροστατήσις Ἀρχιερέως εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθροῦ τῆς Κυριακῆς, οὗτος μὲν ἀφικνεῖται πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Καταβασίων, ὁ δὲ Ἐφημέριος ἄρχεται τοῦ Ὁρθροῦ εἰς τὴν κεκανονισμένην ὥραν, ποιῶν «Εὐλογητός» μετ' ἐπιτραχηλίου. Ἀναγιγνωσκομένου τοῦ Ἐξαψάλμου, ὁ Ἱερεὺς ἀσκεπῆς ἀπαγγέλλει μυστικῶς τὰς εὐχὰς τοῦ Ὁρθροῦ ἱστάμενος πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, καθ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀνάγνωσις τῶν τριῶν πρώτων ψαλμῶν τοῦ Ἐξαψάλμου, μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῆς Ὠραίας Πύλης, ὧν ἐστραμμένος πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Ἀκολουθοῦν τὰ «Εἰρηνικά» εἰς ἥπιον καὶ χαμηλὸν ὕφος καὶ οἱ Ψάλται ἄρχονται τοῦ «Θεὸς Κύριος», ψάλλοντες ἐν συνεχείᾳ τὰ Ἀπολυτίκια, κατὰ τὴν τάξιν. Εἰς τὰ Καθίσματα ὁ Ἱερεὺς δὲν λαμβάνει «Καιρόν» καὶ δὲν ἐνδύεται τὰ ἱερατικά ἄμφιά. Τοῦτο διότι θὰ λάβῃ «Καιρόν» παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, ὅταν θὰ ἀφικθῇ εἰς τὸν Ναόν. Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τὰς οἰκειὰς αἰτήσεις μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀρχιερέως, ἥτις δέον νὰ συμπέσῃ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κοντακίου καὶ τοῦ Ὁἴκου τῆς ἡμέρας. Ἐὰν καθυστερῇ ἡ ἀφίξις τοῦ Ἀρχιερέως, οἱ Χοροί, πρὸς κάλυψιν τοῦ χρόνου, ψάλλουν τὸν ἀρμόζοντα Πολυέλεον. Παρὰ τὴν ἀλλήλως οἱ Ἱερεῖς ἅπαντες, ὅσοι πρόκειται νὰ συλλειτουργή-

σουν, μετά τῶν διασήμεων αὐτῶν, καθώς καί οἱ Διάκονοι μεταβαίνουν εἰς τήν κεντρικήν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Ἀρχιερέως. Τό αὐτό πράττει καί ὁ Ἐφημέριος, ὅστις ἀποθέτει τό ἐπιτραχήλιόν του εἰς τό Ἰ. Βῆμα.

Α' ΑΦΙΖΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Τοῦ Ἀρχιερέως ἀφικομένου ἔμπροσθεν τοῦ Ναοῦ, οἱ ἀναμένοντες Ἱερεῖς καί Διάκονοι ὑποδέχονται τοῦτον, ἀπαραλλάκτως ὡς προδιεγράφη κατὰ τήν Τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῶν κωδῶνων κρουομένων χαρμωσύνως. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ δεξιός Ἱεροφάλτης κανονίζει, ὥστε, ἐάν κατὰ τήν στιγμήν ταύτην ψάλλεται στίχος τις τοῦ Πολυελέου, νά ἐπισπεύσῃ τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ στίχου τούτου. Οὕτως εἰσερχομένου εἰς τόν Ναόν τοῦ Ἀρχιερέως μετά μανδύου καί πατερίτσας, ἀναγινώσκει τό Κοντάχιον καί ὁ Οἶκος καί τό Συναξάριον, οὐδέποτε δέ τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα», ὅπερ Ἱεροφάλλται τινές κακῶς ψάλλουν εὐθύς ὡς ἀντιληφθῶν τόν Ἀρχιερέα εἰσερχόμενον εἰς τόν Ναόν.

Μόλις ὁ Ἀρχιερεὺς φθάσῃ εἰς τόν Σολέα, ἵσταται εἰς τό κέντρον αὐτοῦ, ποιεῖ τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τρίς καί ὑποκλίνεται πρὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἄρχεται δέ εὐλογῶν, ὡς εἴθισται, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἄργά τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Οἱ Ἱερεῖς, οἱ Ἱεροφάλλται καί ὁ λαός, δεχόμενοι τήν εὐλογίαν, ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς.

Μετά τήν εὐλογίαν ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς ἀνέρχεται εἰς τόν Θρόνον, οἱ δέ Ἱερεῖς καί Διάκονοι, ἀνά δύο, προσέρχονται, κατὰ τάξιν, καί λαμβάνουν παρ' αὐτοῦ «Καιρόν», ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, ἐνῷ ὁ Ἀρχιερεὺς ἄρχεται ψάλλον τὰς Καταβασίας ἐναλλάξ μετά τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροφάλλτου μεριμνῶντος ἵνα, ἐγκαίρως προσκομισθῇ τῷ χοροστατοῦντι Ἀρχιερεῖ τό οἰκεῖον βιβλίον, τό περιέχον τὰς Καταβασίας.

Β' Η ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΕΩΘΙΝΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Μετά τὰς Καταβασίας ἀκολουθεῖ ἡ τάξις τοῦ ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου. Σημειωτέον, ὅτι ὁ α' τῶν Ἱερέων καί εἰς Διάκονος ἐπι-

βάλλεται ὅπως, μέχρι πέρατος τῶν Καταβασίων, ἔχουν ἀμφιασθῇ πλήρως, προκειμένου νά ἀναγνωσθοῦν τὰ κατὰ τήν τάξιν, ὡς ἑξῆς:

Ὁ Διάκονος κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός τό ἄκρον τοῦ ὁραρίου του, προσέρχεται εἰς τήν Ὁραίαν Πύλην καί, ποιήσας σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ἀπευθύνεται πρὸς τόν λαόν ἐκφωνῶν: «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», μεθ' ὃ ἐπανεισέρχεται εἰς τό Ἁγ. Βῆμα. Ὁ α' τῶν Ἱερέων ἐντός τοῦ Ἰ. Βήματος καί πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ποιήσας ἐκεῖθεν σχῆμα, στρέφεται πρὸς ἀνατολὰς καί ἐκφωνεῖ «Ὅτι Ἅγιος εἰ ὁ Θεός ἡμῶν καί ἐν ἀγίοις ἐπαναπαύει...». Οἱ Χοροὶ ψάλλουν τρίς τό «Πᾶσα πνοή αἰνεσάτω τόν Κύριον». Εἰτα ὁ Διάκονος προελθὼν καί πάλιν ἔξω τῆς Ὁραίας Πύλης, ἐκφωνεῖ: «Καί ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Κύριον τόν Θεόν ἡμῶν ἰκετεύσωμεν. Σοφία! ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου». Τό «Εἰρήνη πᾶσι» λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος χῦμα τό «Εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα». Ἀκολουθῶς ὁ α' Ἱερεὺς καταλαμβάνει θέσιν δεξιόθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης καί ἀπαγγέλλει τό ἐωθινόν Εὐαγγέλιον, ἐνῷ ὁ Διάκονος ἵσταται κατέναντι αὐτοῦ, κρατῶν τό ἄκρον τοῦ ὁραρίου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους. Κατὰ τήν κατάληξιν ὁ Ἱερεὺς αἶρει τό ἱερὸν Εὐαγγέλιον καί ὑποῖ τοῦτο προσβλέπων πρὸς τόν λαόν, χωρὶς νά εὐλογήσῃ σταυροειδῶς τόν λαόν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, καί τοῦτο διότι παρόντος τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως ὁ Ἱερεὺς δέν εὐλογεῖ. Εὐθύς μετά τό πέρας τῆς καταλήξεως ὁ δεξιός Χορός ψάλλει χῦμα τό «Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι».

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τό «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». Εἰτα ὁ δεξιός Χορός ἄρχεται ψάλλον τόν Ν' Ψαλμόν κατ' ἀντιφωνίαν μετά τοῦ ἀριστεροῦ, συνήθως εἰς ἦχον β'. Κατὰ τήν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἴθισται ὁ Ν' Ψαλμός νά ψάλλεται εἰς ἦχον πλ. δ'. Δέν ἀποκλείεται πάντως καί ἡ εἰς τόν τυχόντα ἦχον τῆς ἐβδομάδος ἀπόδοσις τοῦ Ψαλμοῦ, ἀναλόγως πρὸς τήν κατάρτισιν τοῦ Ἱεροφάλλτου.

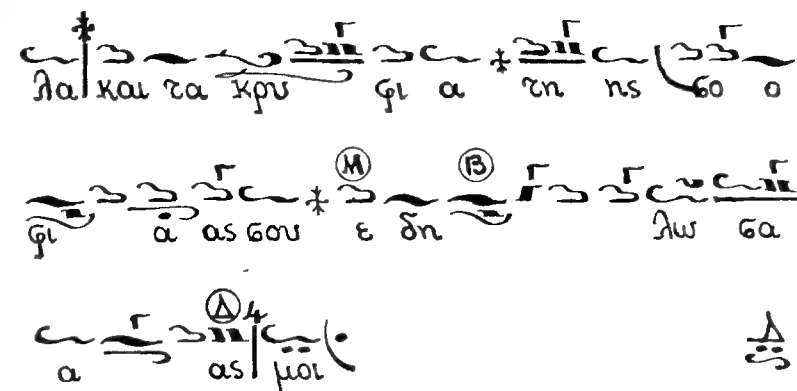
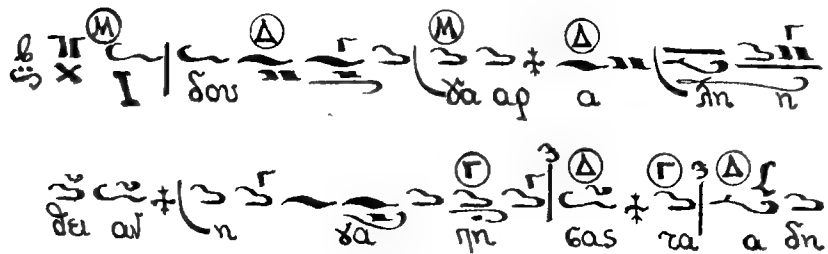
Ἀρχομένου ψάλλεσθαι τοῦ Ν' Ψαλμοῦ, ὁ ἀπαγγείλας τό ἐωθινόν Εὐαγγέλιον Ἱερεὺς προετοιμάζεται διὰ τήν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως καί τοῦ λαοῦ προσκύνησιν τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ἑξῆς:

Εάν ο Ἱερεὺς οὗτος εἶναι Ἀρχιμανδρίτης, φορεῖ τὸ ἐπανωκαλύμ-
μαυχον, ἄλλως, εάν εἶναι ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐγγάμων φορεῖ
τὸ καλυμμαύχιον, καὶ λαμβάνει ἀνά χειρας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον,
ἀσπάζεται τοῦτο καὶ ἵσταται πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης μέ μετώπον
πρὸς τὸν λαόν. Εὐθύς ὡς ὁ ἀριστερός Ἱεροψάλτης ἀρχίσῃ νά
ψάλλῃ εἰς ἀργὸν μέλος τὸν στίχον «Ἰδοὺ γάρ ἀλήθειαν ἠγάπη-
σας...», ὁ Ἱερεὺς οὗτος κινεῖται βραδέως πρὸς τὸν Σολέα, ὑψῶν
μέ τὰς χειρας του τὸ Εὐαγγέλιον. Ταυτοχρόνως καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς
κατέρχεται βραδέως τοῦ Θρόνου καὶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον τοῦ
Σολέα, πρὸς συνάντησιν καὶ ὑπάντησιν τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου, ὅπερ
προσφέρει εἰς αὐτόν πρὸς προσκύνησιν ὁ Ἱερεὺς. Ὁ Ἀρχιερεὺς
ἀσπάζεται τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ἐνῶ ὁ Ἱερεὺς ἀσπάζεται τὴν δεξιάν
τοῦ Ἀρχιερέως χεῖρα καὶ ἀμέσως παραμερίζει ὀλίγον δεξιὰ, ἀφή-
νων ἐλεύθερον τὸν πρὸς τὸ Ἀγ. Βῆμα χώρον, διότι εὐθύς ἄρχεται
ἡ εὐλογία τοῦ Ἀρχιερέως, ὡς εἴθισται, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροψάλτου
ψάλλοντος ἡρέμα καὶ πραεῖα τῇ φωνῇ, ὥστε νά μὴ καλύπτεται τὸ
ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ ψαλλόμενον μέλος τὸ «Εἰς πολλά ἔτη,
Δέσποτα», χωρὶς ὁ β' Ψάλτης νά διακόψῃ τὸν ψαλλόμενον στίχον
του. Μετὰ τὴν εὐλογίαν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπανέρχεται εἰς τὸν Θρόνον,
ὁ ἀριστερός Ἱεροψάλτης ἀποτελειώνει τὸν ὑπ' αὐτοῦ ψαλλόμε-
νον στίχον καὶ ὁ δεξιὸς συνεχίζει τὸν ἐπόμενον στίχον «Ραντιεῖς
με...» εἰς τὸν ἀρχικὸν ρυθμὸν καὶ χρόνον.

Πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν Ἱεροψαλτῶν παραθέτομεν κατωτέρω
μουσικὰ ὑποδείγματα τόσον τοῦ ψαλμικοῦ στίχου «Ἰδοὺ γάρ
ἀλήθειαν ἠγάπησας», ὅσον καὶ τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα»
εἰς ἦχον β', ψαλλομένων ὡς ἐλέχθη, σχεδὸν ταυτοχρόνως ὑπὸ
ἐκατέρου τῶν Χορῶν, ἀποφευγομένων τῶν φωνασκιῶν.

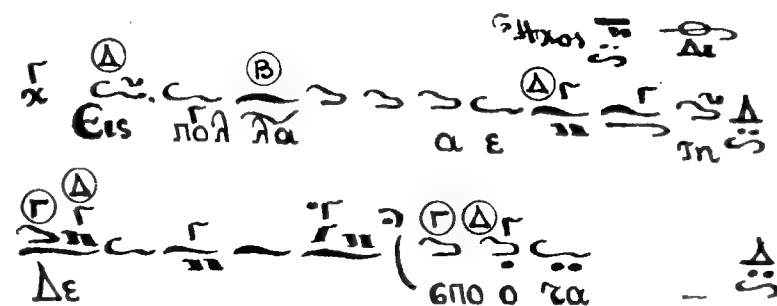
«Ἰδοὺ γάρ ἀλήθειαν ἠγάπησας» (Ἦχος β').

Ὅταν παρίσταται Ἀρχιερεὺς

Εἰς πολλά ἔτη (Ἦχος β').

Ψαλλόμενον ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀσπάζεται τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον.

Πληρωθέντος τοῦ Ν' ψαλμοῦ ἀκολουθεῖ τὸ «Δόξα Πατρί...»,
«Ταῖς τῶν Ἀποστόλων...», εἶτα τὸ «Καὶ νῦν...», «Ταῖς τῆς Θεο-
τόκου...» καὶ τὸ «Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς...». Μεθ' ὃ ὁ Διάκονος
ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Σολέα τὸ «Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου...»,
ἀφοῦ προηγουμένως ποιήσῃ σχῆμα καὶ λάβῃ εὐλογίαν παρὰ τοῦ
Ἀρχιερέως. Ὁ ἀναγνώσας τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἱερεὺς μέλλων τώρα
νά ἐκφωνήσῃ τὸ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς...» - ἐφ' ὅσον ἔχει ἐπι-
στρέφει εἰς τὸ ἱ. Βῆμα καὶ διελθὼν ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως
ἔχει ποιήσῃ σχῆμα, ἄλλως ἕτερος Ἱερεὺς - ποιεῖ καὶ οὗτος, ἀπὸ
τοῦ ἱ. Βήματος, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ ποιεῖ τὴν ἐκφώνησιν. Τέ-
λος καὶ ὁ Διάκονος διὰ σχήματος ἀπέρχεται πρὸς τὴν Ὁραίαν
Πύλιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκφωνεῖ «Τὴν Θεοτόκον καὶ Μητέρα τοῦ
φωτός» προσβλέπων πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

Γ' Η «ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ»

Τήν «Τιμιωτέραν» ψάλλει, αντιφωνικῶς μετά τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ, ὁ Ἀρχιερεύς, εἰς τόν οἰκεῖον ἐκάστοτε ἦχον τῶν Καταβασιῶν. Ἀρχομένου ψάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ τοῦ β' στίχου τοῦ Μεγαλυναρίου ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ὁ Ἀρχιδιάκονος, κρατῶν εἰς μέν τὴν δεξιάν χεῖρα τὸ θυμιατόν, εἰς δέ τὴν ἀριστεράν τὸ τρικέριον καὶ τὸ ὀράριον, καὶ προσερχόμενος ἔμπροσθεν τοῦ Θρόνου, ὑψοῖ τὸ θυμιατόν πρὸς εὐλογίαν, λέγων «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ θυμίαμα». Ἐάν ὑπάρχη καὶ β' Διάκονος, συνοδεύει τόν Ἀρχιδιάκονον κρατῶν θυμιατόν καὶ δικήριον, ὅποτε τὴν εὐλογίαν ζητοῦσιν ἀμφότεροι ὑψοῦντες τὰ ἅτινα κρατοῦσι θυμιατά. Τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος τὸ θυμίαμα, ὁ Διάκονος θυμιᾷ τοῦτον τρίς, καὶ κατευθύνεται πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἀγ. Βήματος, ἀφ' ὅπου θυμιᾷ τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, κατὰ σειράν, ἀνά τρίς. Ἐπανερχόμενος θυμιᾷ τόν Ἀρχιερέα ἐννεάκις καὶ εἴτα τόν Χορόν καὶ τόν λαόν. Φθάσας καὶ πάλιν πρὸ τοῦ Θρόνου θυμιᾷ καὶ αὐθις τόν Ἀρχιερέα ἐννεάκις, τὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, τὴν Ἀγ. Τράπεζαν κυκλόθεν, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀγ. Βήματι ἐστῶτας. Ἐάν οἱ Διάκονοι εἶναι δύο θυμιοῦν, ὡς προδιεγράφη, εἰς τὴν Τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Πληρωθείσης τῆς «Τιμιωτέρας», ὁ Ἀρχιερεύς ψάλλει τόν εἰρμόν τῆς Θ' Ὡδῆς τῶν Καταβασιῶν, καὶ ὁ Διάκονος ἐξερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, ποιεῖ σχῆμα καὶ ἐκφωνεῖ: «Ἐτι καὶ ἔτι...». Ὁ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σέ αἰνοῦσι...» καὶ ἀμφότεροι, Ἱερεὺς καὶ διάκονος, ταυτοχρόνως ποιοῦν σχῆμα καὶ ὁ Διάκονος εἰσέρχεται εἰς τὸ Βῆμα.

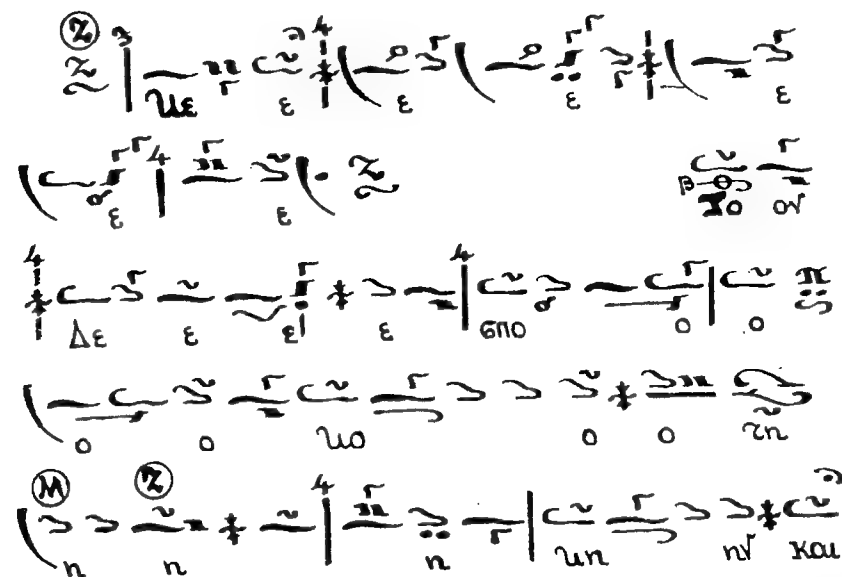
Δ' ΤΑ ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΑ ΚΑΙ Η ΛΗΨΙΣ «ΚΑΙΡΟΥ» ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

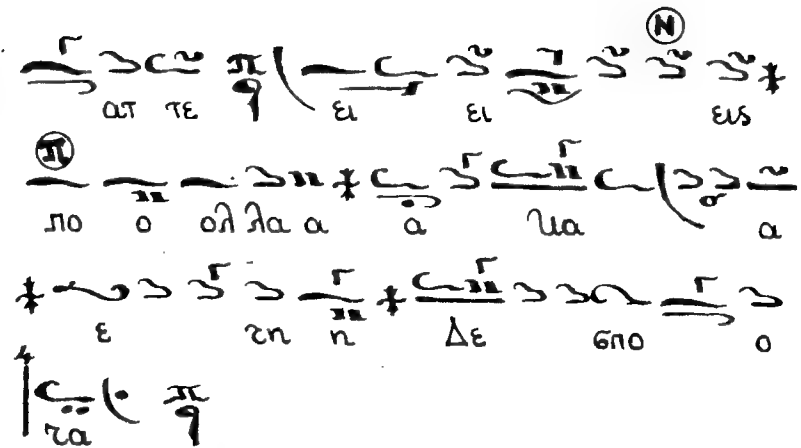
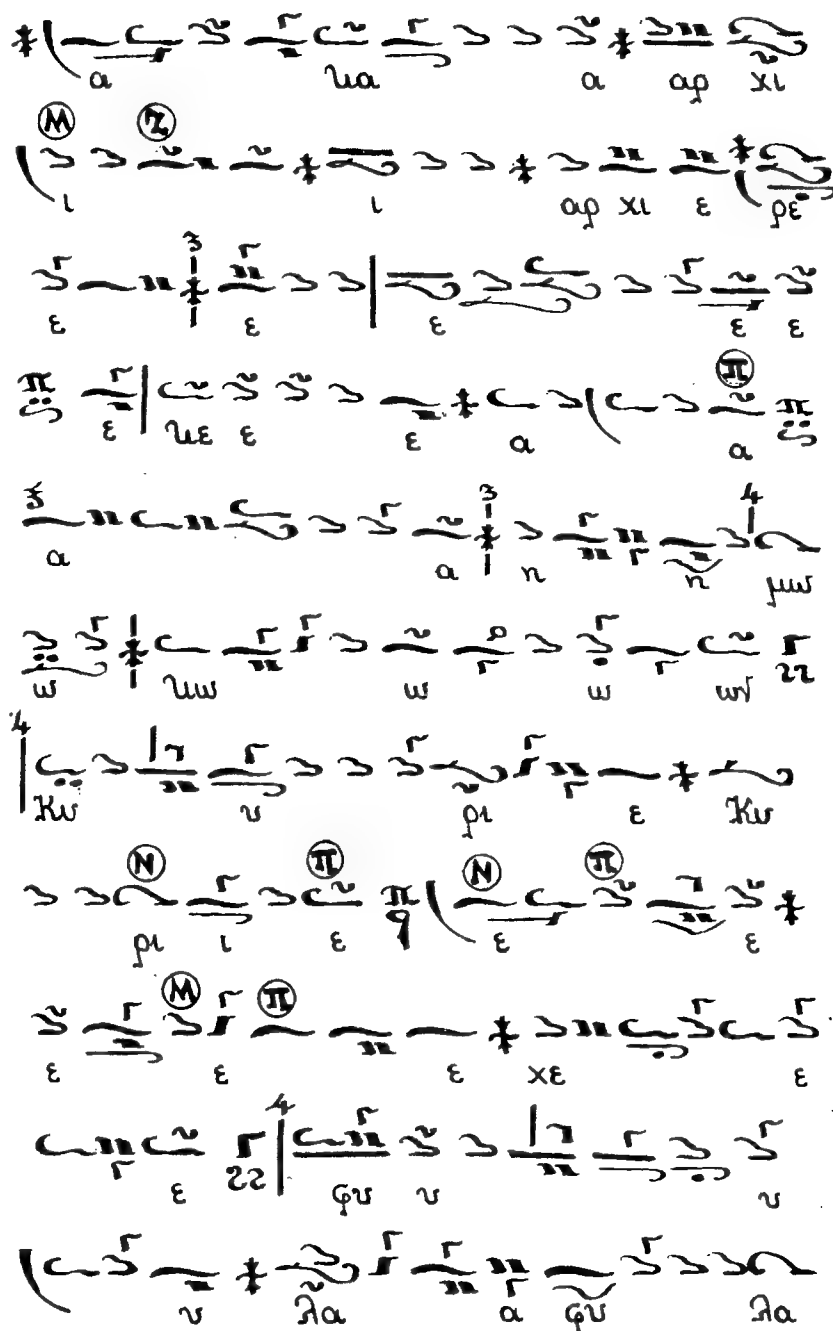
Εἴτα ὁ Ἀρχιερεύς ἄρχεται ψάλλον τὸ «Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν», ὅπερ ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀριστερός Χορός. Ἀκολουθεῖ τὸ «Ὑψοῦτε Κύριον τόν Θεόν ἡμῶν», οὗτινος τὸ τέλος «Ὅτι ἅγιός ἐστι» ψάλλει ὁ ἀριστερός, τοῦ Ἀρχιερέως ψάλλοντος τὸ

Ἑξαποστειλάριον τῆς τυχούσης Κυριακῆς ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῆς Παρακλητικῆς, τὴν ὁποίαν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης.

Περατωθέντων τῶν Ἑξαποστειλარიῶν, ἀπαγγέλλεται τὸ «Κέλευσον...» ἀπαραλλάκτως, ὡς προεγράφη ἀνωτέρω, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ὁ ἀπαγγέλλας τὸ «Κέλευσον» καθὼς καὶ ὁ συνοδεύων αὐτόν κινοῦνται, ἕκαστος κεχωρισμένως, πρὸς ἀσπασμόν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἀρχιερέως, εὐθύς ὡς τὸ μέλος τοῦ «Πασαπνοαρίου», φθάσει εἰς τὴν φράσιν «Αἰνεῖτε τόν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν...». Ψαλλομένου τοῦ «Πασαπνοαρίου» ἐξέρχονται ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης οἱ Διάκονοι κρατοῦντες δικηροτρίχηρα καὶ ἐλθόντες πρὸ τοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα καὶ παρατάσσονται ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος δεξιόθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ὁ δέ δεύτερος ἀριστερόθεν αὐτοῦ, τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ ψάλλοντος τὸ «Αἰνεῖτε...». Ἐπίσης προσέρχεται καὶ εἰς ἱερόπαις προκειμένου νά κρατήσῃ τὴν ὦαν τοῦ μανδύου, ὅταν ὁ Ἀρχιερεύς θά λαμβάνῃ «Καιρόν».

Μετά τὸ πέρασ τοῦ «Αἰνεῖτε» δέν ψάλλονται τὰ στιχηρά τῶν Αἰνῶν, ἀλλ[ὁ δεξιὸς Χορός ἄρχεται ἡρέμα καὶ μεγαλοπρεπῶς ψάλλον τὸ ἄργόν μέλος τοῦ «Τόν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα...».

Ψαλλομένης τῆς λέξεως « Ἀρχιερέα » κατέρχεται τοῦ Θρόνου ὁ Ἀρχιερεύς καί, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο Διακόνων, ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, μεταβαίνει πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος, κεκλεισμένης οὔσης τῆς Ὠρ. Πύλης, ὅτε καὶ ἄρχεται ἡ Ἀκολουθία λήψεως τοῦ « Καίρου » ὡς ἐξῆς :

Ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ χαμηλοφώνως καὶ εἰς τὸν τόνον τῆς βάσεως τοῦ ψαλλομένου ὕμνου ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ τό « Εὐλόγησον, Δέσποτα ».

Ὁ Ἀρχιερεύς εἰς τὸν αὐτὸν τόνον λέγει « Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν... Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι. Βασιλεῦ Οὐράνιε... ».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος « Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα. Ἅγιος ὁ Θεός... Δόξα... Καὶ νῦν... Παναγία τριάς... Δόξα... Καὶ νῦν... Πάτερ ἡμῶν... ».

Ὁ Ἀρχιερεύς « Ὅτι Σοῦ ἐστίν... ».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος « Ἀμήν ».

Ὁ Ἀρχιερεύς « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς... ».

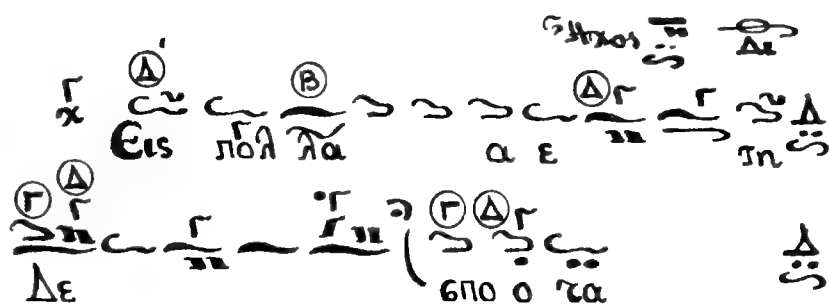
Ὁ Ἀρχιδιάκονος « Δόξα Πατρί... Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς... ».

Ὁ β' Διάκονος « Καὶ νῦν... Τῆς εὐσπλαγχνίας... ».

Λεγομένου τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀνοίγεται ἡ Ὠραία Πύλη, εἴτε μερίμνη τοῦ Ἱερέως, ἔχοντος τεταμένην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔσωθεν τοῦ Βήματος, ἵνα ἐγκαίρως ἀνοίξῃ ταύτην, εἴτε ὑπὸ τοῦ Διακόνου. Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιδιάκονος κατευθύνεται πρὸς τὴν

εικόνα τοῦ Κυρίου, ἀπαγγέλλων τό «Τήν ἄχραντον εἰκόνα Σου...», ἀκολουθεῖται δέ ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως, ὅστις καί ἀσπάζεται ταύτην, ἐπομένου τοῦ β' Διακόνου. Τοῦ Ἀρχιερέως ἀσπαζομένου τήν ι. εἰκόνα τοῦ Κυρίου, στρέφονται πάντες πρός τά ἀριστερά, καί προπορευομένου τοῦ β' Διακόνου, ἀπαγγέλλοντος τό «Εὐσπλαγχνίας ὑπάρχουσα πηγὴ...» καί ἀκολουθουμένου ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως καί τοῦ ὀπισθεν βαίνοντος Ἀρχidiaκόνου, κατευθύνονται πάντες πρός τήν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἣν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀσπάζεται. Εἶτα κατὰ τήν ἰδίαν τάξιν κατευθύνονται πρός τήν εἰκόνα τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος τό «Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων...», μετὰ δέ τόν ἀσπασμόν αὐτῆς ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως, ἔρχονται πάντες πρός τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, τοῦ β' Διακόνου ἀπαγγέλλοντος καθ' ὁδόν τό Ἀπολυτίκιον αὐτοῦ.

Εἶτα ἐπανερχονται πάντες πρό τῶν βαθμίδων καί τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποβάλλει τό ἐπανωκαλύμμαχον αὐτοῦ καί κύπτων λέγει τήν εὐχήν «Κύριε, ἐξαπόστειλον». Μετὰ ταύτην τελεῖ τήν Ἀπόλυσιν, ὅτε καί λαμβάνει ἀνά χειρας ὑπό τοῦ Ἀρχidiaκόνου τό τρικῆριον καί ἄρχεται εὐλογῶν, τοῦ δεξιῦ Χοροῦ διακόπτοντος εἰς τό σημεῖον τοῦτο τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ὕμνου «Τόν Δεσπότην...» καί τοῦ ἀριστεροῦ εὐχομένου «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Μετὰ τό «Δι' εὐχῶν...», ὅπερ λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, οὗτος μέν μετὰ τῶν Διακόνων εἰσέρχεται εἰς τό Ἁγ. Βῆμα, ἵνα ἐνδυθῇ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, οἱ δέ Χοροὶ ἄρχονται ψάλλοντες τὰ στιχηρά τῶν Αἰνῶν.

Ε' Η ΕΝΔΥΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΚΟΜΙΖΗ

Ὁ Ἀρχιερεὺς, εἰσελθὼν εἰς τό Ἁγ. Βῆμα, ἀφοῦ ἀσπασθῇ τήν Ἁγ. Τράπεζαν, ἀπεκδύεται τόν μανδύαν καί τό ἐξώρασον καί προσέρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἁγ. Τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχουν τοποθετηθῇ τὰ ἱερά του ἄμφια πρός ἔνδυσιν. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἴστανται οἱ δύο Διάκονοι, οἵτινες ἀπαγγέλλουν ὁ μὲν Ἀρχidiaκόνος τοὺς ψαλμικούς στίχους ἐπὶ τῇ ἀμφίεσει ἐκάστου ἀμφίου, ὁ δέ β' Διάκονος τό «Πάντοτε νῦν καί ἀεὶ...».

Μετὰ τήν ἐνδυσίν του ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπονίπτει τὰς χεῖρας καί προσέρχεται εἰς τήν Ἁγ. Πρόθεσιν, ὅπου εὐρίσκονται τό τε Ἁγ. Ποτήριον καί ὁ Ἁγ. Δίσκος μέ ἐπ' αὐτοῦ ἡγρεπισμένας τὰς μερίδας. Ὁ Ἱερεὺς δηλονότι, κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ Ὁρθρου καί ἀφοῦ, μετὰ τήν ἄφιξιν ταῦ Ἀρχιερέως, ἐνδυθῇ πλήρη τήν στολήν αὐτοῦ, ποιήσας «Εὐλογητός» ἄρχεται τῆς Προθέσεως, ἐτοιμάζων τόν Ἀμνόν καί τὰς λοιπὰς μερίδας, καί ρίπτων ἐν τῷ Ἁγ. Ποτηρίῳ οἶνον καί ὕδωρ χωρὶς νά τὰ εὐλογήσῃ. Ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Δισκαρίου καί εἰς τήν θέσιν τῶν ζώντων, μνημονεύσας μόνον τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καί ἐξαγαγὼν μόνον τήν μερίδα αὐτοῦ, δέν προχωρεῖ εἰς τὰ περαιτέρω, ἀλλ' ἀναμένει τόν Ἀρχιερέα, ἵνα συνεχίσῃ οὗτος τήν Προσκομιδὴν.

Ὁ Ἀρχιερεὺς πρῶτον εὐλογεῖ τήν ἁγίαν Ἐνωσιν, τοῦ Ἀρχidiaκόνου εἰπόντος τό «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τήν ἁγίαν Ἐνωσιν», καί εἶτα ἄρχεται μνημονεύων τῶν ζώντων, ἀρχὴν ποιούμενος ἀπὸ πάσης Ἐπισκοπῆς Ὁρθοδόξων, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ Μακαρ. Προέδρου αὐτῆς καί τῶν συλλειτουργῶν αὐτοῦ Ἱερέων καί Διακόνων, ὧν μνημονεύει ἐπωνύμως, ἐνός ἐκάστου αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀντιφωνοῦντος «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖν Κύριος ὁ Θεός...». Συνεχιζομένης τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως μνημονεύσεως τῶν ζώντων, οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι μνημονεύουν ὡσαύτως ἕκαστος ὧν βούλεται, καθὼς καὶ τῶν ὀνομάτων, περὶ ὧν οἱ πιστοὶ προσέφερον τὰ δῶρα. Ἐπακολουθεῖ ἢ κατὰ τόν αὐτὸν τρόπον, μνημόνευσις τῶν κεκοιμημένων.

Ἀκολούθως γίνεται ἡ κάλυψις τῶν Ἁγ. Δώρων, τοῦ Ἀρχidiaκόνου προσάγοντος τῷ Ἀρχιερεῖ τό θυμίαμα πρός εὐλογία καί ἀσπαζομένου τήν δεξιάν αὐτοῦ. Κατὰ τήν κάλυψιν, ὁ Ἀρχidiaκόνος

μετά τόν «Καιρόν», ὃν ἔλαβον ταυτοχρόνως μετά τοῦ προεξάρχοντος, ἱστάμενοι πρό τῆς Ἀγ. Τραπέζης μέ μέτωπον πρός τόν λαόν, ἔχοντες ἤδη ἐνδυθῇ ἐντός τοῦ Ἀγ. Βήματος, ἄρχονται ἐξερχόμενοι ἀπό τῆς Ὡραίας Πύλης κατά τήν ἀντίστροφον σειρὰν τῶν πρεσβείων, τῶν Διακόνων ἐπαναλαμβάνοντων τό «Ἀρχιερεῖς, ἐξέλθετε» καί παρατάσσονται ἐν τῷ Σολέα ἔνθεν καθεῖθεν τοῦ προεξάρχοντος.

Ζ' ΕΞΟΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΝ

Ψαλλομένης τῆς Δοξολογίας ἐξέρχονται πάντες εἰς τόν Σολέα κατὰ τήν ἐξῆς τάξιν: Ἀνοιγομένης τῆς Ὡρ. Πύλης, πρῶτος ἐξέρχεται ὁ τελευταῖος κατὰ τήν τάξιν Ἱερεὺς καί μετ' αὐτόν οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς κατὰ τήν ἀντίστροφον τάξιν τῶν πρεσβείων καί οἱ Διάκονοι, τελευταῖος δέ ὁ Ἀρχιερεὺς συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Διακόνων κρατούντων τὰ δικηροτρίκηρα. Οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι φέρουν καλυμμαύχιον, οἱ δέ Ἀρχιμανδρίται ἐπανωκαλύμμαυχον. Οἱ ἐξελθόντες παρατάσσονται ἔνθεν καθεῖθεν τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς. Πρὸς τὰ δεξιὰ καί ἀριστερά αὐτοῦ ἀμέσως παρατάσσονται οἱ δύο Διάκονοι, ἀκολουθοῦν δέ δεξιὰ ὁ α' Ἱερεὺς καί ἀριστερά ὁ β', δεξιὰ ὁ γ' καί ἀριστερά ὁ δ' κ.ο.κ.

Ἐκεῖ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται τῆς Ἑκτενοῦς, ψαλλομένης ἤδη τῆς Δοξολογίας, ὁ δ' Ἀρχιερεὺς λέγει τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλεήμων...».

Ὁ β' Διάκονος λέγει τὰ Πληρωτικά, ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι Θεὸς ἐλέους...».

Τό «Εἰρήνη πᾶσι» λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, ὁ Διάκονος «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας «Κύριε, Ἀγιε...» καί τὴν ἐκφώνησιν.

Ὁ Διάκονος «Σοφία» καί ὁ Ἀρχιερεὺς «Ὁ ὢν εὐλογητός...».

Ὁ α' τῶν Ἱερέων «Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεός...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν Ἀπόλυσιν⁵.

5. Ἐνίστε ἡ ἀνωτέρω καταληκτικὴ τοῦ Ὁρθροῦ Ἀκολουθία τελεῖται ἐντός τοῦ ἱ. Βήματος, μετὰ δέ τό πέρας αὐτῆς καί τῆς Δοξολογίας βαινούσης ὡσαύτως πρὸς τό τέλος, ἐξέρχονται ἅπαντες τοῦ ἱ. Βήματος κατὰ τὰ προειρημένα.

Ψαλλομένου τοῦ «Σήμερον σωτηρία» οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι λαμβάνουν «Καιρόν» διὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ὡς ἐξῆς:

Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει: «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ. Δέσποτα ἅγιε, εὐλόγησον».

Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

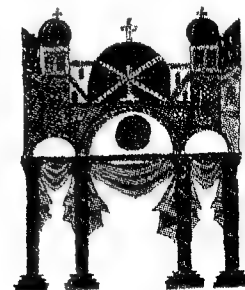
Ὁ β' Διάκονος: «Εὕξαι ὑπὲρ ἡμῶν...».

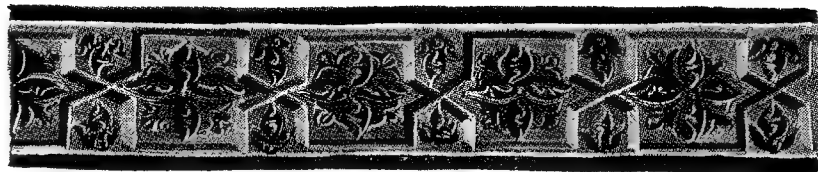
Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Κατευθύναι Κύριος ὁ Θεός...».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Μνήσθητι ἡμῶν, Δέσποτα Ἀγιε».

Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Τῆς ἱερωσύνης ἡμῶν...».

Τοῦτου λεγομένου προσέρχονται κατὰ σειρὰν καί κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων οἱ Ἱερεῖς καί ἀσπάζονται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀφαιροῦντες τό καλυμμαύχιον καί ποιοῦντες ἐκ νέου μετάνοιαν καί σχῆμα, τοῦ Ἀρχιερέως εὐχομένου «Τῆς ἱερωσύνης σου μνησθεῖν...». Τοῦτ' αὐτὸ πράττουν μετὰ τοὺς Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι, τοῦ Ἀρχιερέως λέγοντος πρὸς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν «Τῆς διακονίας σου μνησθεῖν...». Τέλος ἔπεται ὁ τυχὼν Ὑποδιάκονος. Οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι ἀσπασάμενοι τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ἐπανακάμπτουν εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν, παραμένοντες ἐκεῖ, καί δὲν εἰσέρχονται εἰς τό Ἀγ. Βῆμα. Περαιτωθείσης τῆς εὐλογίας ταύτης, ὁ α' Ἱερεὺς καί ὁ Ἀρχιδιάκονος, ἐρχόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα καί ἀναχωροῦν ὁ μὲν Ἱερεὺς διὰ τό Ἀγ. Βῆμα, ὁ δέ Διάκονος διὰ τὴν οἰκίαν θέσιν του πρὸ τῶν βαθμίδων. Οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς καί Διάκονοι παραμένουν εἰς τὰς θέσεις των ἀκίνητοι. Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ Θεία Λειτουργία.

ΤΑΞΙΣ

ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

ιερουργοῦντος Ἀρχιερέως

Α' Η ΕΝΑΡΞΙΣ

Δ Ἀρχιδιάκονος, ἱστάμενος πρό τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Βήματος καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερά ἀτενίζων τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ εἰς τὸ τέμπλον, κρατῶν εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὸ τρικῆριον, εἰς δὲ τὴν δεξιάν ὑψωμένον τὸ ὁράριον, ἐκφωνεῖ μελωδικῶς τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα» καὶ ὁ α' Ἱερεὺς, πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἔχων ποιήσει μετανοίας τρεῖς καὶ ἀσπασθῇ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, λέγει τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς...», ὑψῶν τοῦτο κατακορύφως μέ τὴν παράστασιν τῆς Ἀναστάσεως πρὸς ἀνατολὰς καὶ δι' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπαγγελίας ἐκάστης λέξεως σχηματίζων Σταυρόν. Ὁ δεξιὸς Χορὸς ἀπαντᾷ μέ «Ἀμήν». Καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται ἐκφωνῶν τὰ Εἰρηνικά, τοῦ Χοροῦ μεθ' ἐκάστην δέξιν ψάλλοντος τὸ «Κύριε, ἐλέησον». Κατὰ τὴν δέξιν ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ λειτουργῶν Ἱερεὺς ταυτοχρόνως στρεφόμενοι πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Θρόνου ἱστάμενον Ἀρχιερέα ποιῶν σχῆμα, ἐκείνου εὐλογοῦντος αὐτοὺς καὶ τὸν λαόν, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα.

Ἐάν λειτουργοῦν πλείονες τοῦ ἐνὸς Ἀρχιερεῖς, μνημονεύεται πρῶτος μὲν ὁ προεξάρχων καὶ μετ' αὐτόν οἱ λοιποί, τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως μνημονευομένου συνήθως τελευταίου, ὡς φιλοξε-

νοῦντος τοὺς λοιπούς, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, οὗτος ἀποδέχεται τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος τῆς ἐν τῇ φιλοξενίᾳ ἀβρότητας. Ἄλλως, κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν, ὁ οἰκείος Ἱεράρχης δέον νὰ μνημονεύεται πρῶτος, ἀνεξαρτήτως σειρᾶς πρεσβείων. Λεγομένου τοῦ «Τῆς Παναγίας ἀχράντου...», τοῦ ἀπαγγέλλοντος Διακόνου στρεφόμενου τώρα πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ τέμπλου εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τὴν εὐχὴν τοῦ α' Ἀντιφώνου, τὴν δὲ ἐκφώνησιν λέγει ὁ ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἱστάμενος α' Ἱερεὺς.

Β' Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Περατωθέντων τῶν Εἰρηνικῶν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὴν Εὐχὴν τοῦ α' Ἀντιφώνου χαμηλοφῶνως, ὁ δὲ α' Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα...». Ἀμέσως στρέφονται ταυτοχρόνως πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ὁ τε Διάκονος καὶ ὁ Ἱερεὺς καὶ ποιοῦν σχῆμα πρὸς αὐτόν. Εἴτα ὁ Διάκονος ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του, δεξιὰ τοῦ Θρόνου, ἀφοῦ ἐλθὼν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει ἐκ νέου σχῆμα. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ψάλται ψάλλουν τὰ Ἀντίφωνα, μετὰ τῶν στίχων.

Τῶν πρώτων Ἀντιφώνων βαινόντων εἰς τὸ τέλος, ὁ β' τῇ τάξει Ἱερεὺς καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ ὁ β' τῇ τάξει Διάκονος μετακινοῦνται ἐλαφρῶς ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ ἔρχονται κατ' ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιερέως ποιῶντες σχῆμα. Ἀκολούθως μεταβαίνουν ὁ μὲν πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ὁ δὲ πρό τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἀφ' ὅπου ἐκφωνεῖ τὸ «Ἐτι καὶ ἔτι...». Ὁ Ἀρχιερεὺς, λεγομένου τοῦ «Τῆς Παναγίας Ἀχράντου...», ἀπαγγέλλει τὴν εὐχὴν τοῦ β' Ἀντιφώνου. Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σὸν τό κράτος...» ποιεῖ ὁ β' Ἱερεὺς, ἱστάμενος πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐνῶ ὁ β' Χορὸς ἄρχεται τοῦ β' Ἀντιφώνου μετὰ τῶν στίχων. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, Ἱερεὺς καὶ Διάκονος ταυτοχρόνως στρέφονται πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ ποιῶν σχῆμα, τοῦ Διακόνου ἐπανερχομένου εἰς τὸ ἀριστερόν τοῦ Θρόνου, ἀφοῦ ποιήσει ἐνώπιον αὐτοῦ νέον σχῆμα.

Τελειουμένου τοῦ «Ὁ μονογενὴς Υἱός...», ὁ γ' Ἱερεὺς καὶ ὁ γ' Διάκονος ἢ ἐν ἐλλείψει τοιούτου πάλιν ὁ β' Διάκονος ποιῶν σχῆ-

μα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἀπέρχονται ὁ μὲν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ὁ δὲ πρὸ τῶν βαθμίδων αὐτοῦ διὰ τὸ «Ἔτι καὶ ἔτι...». Τὴν εὐχὴν τοῦ γ' Ἀντιφώνου λέγει πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς. Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος...» ποιεῖ ὁ γ' Ἱερεὺς ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς. Εἴθ' οὕτως στρέφεται μετὰ τοῦ Διακόνου πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ποιῶντες ἀμφοτέρωι ταυτοχρόνως σχῆμα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐάν ὑπάρχουν καὶ ἕτεροι Ἱερεῖς ἱστάμενοι ἑκατέρωθεν τοῦ Θρόνου, ποιῶν, ἀνά δύο, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ εἰσέρχονται διὰ τῆς Ὠραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερόν. Τοῦτο πράττει, μετὰ τὸ τελευταῖον σχῆμα, καὶ ὁ Διάκονος.

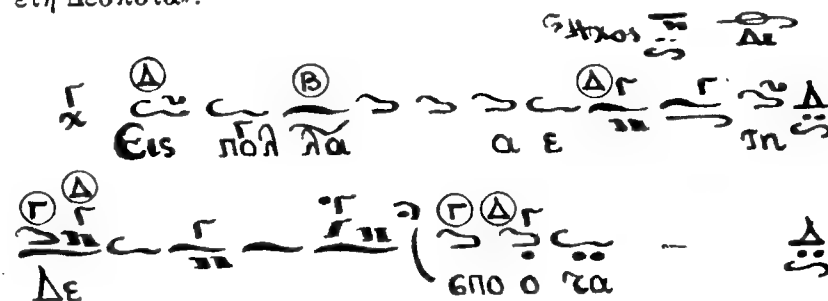
Γ' Η ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ

ΕΙ Μικρά Εἴσοδος γίνεται ὡς ἑξῆς : Ὁ α' Ἱερεὺς ἀσπάζεται τὸ Ἱερόν Εὐαγγέλιον καὶ τὸ παραδίδει εἰς τὸν Ἀρχιδιάκονον, ἀσπαζόμενον τὴν δεξιάν του. Τὸ Εὐαγγέλιον κρατεῖται μετὰ τὰς δύο χεῖρας ὑπὸ τοῦ Διακόνου, ἔχοντος εἰς τὴν δεξιάν παλάμην τὸ ὀράριον, καὶ μετὰ τὴν παράστασιν τῆς Ἀναστάσεως πρὸς τὴν πλευρὰν τῶν πιστῶν. Ἀκολουθῶς ἄρχεται ἡ λιτάνευσις ἐκ δεξιῶν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, γύρωθεν αὐτῆς, πρὸς τὰ ἄριστερά. Τοῦ κρατοῦντος τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἀρχιδιακόνου προηγούμεναι κατὰ σειράν λαμπαδοῦχοι, τὰ ἑξαπτέρυγα καὶ Διάκονοι φέροντες τὰ δικηροτρίκχηρα. Ἐπονται δὲ αὐτοῦ ὁ α' Ἱερεὺς καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ λοιποί, κατὰ τὴν σειράν τῶν πρεσβείων καὶ τῶν ὁφικίων ἑκαστος, ἀσκεπεῖς.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ τυχόντος ἡχοῦ, κατέρχεται ἀπὸ τοῦ Θρόνου καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ κέντρον τοῦ Σολέα καὶ ἐκεῖ ἱσταται βλέπων πρὸς ἀνατολὰς ἀπαγγέλλων χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου. Ὅταν ἡ λιτάνευσις τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου φθάσῃ εἰς τὸν Σολέα, ὁ κρατῶν τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἀρχιδιάκονος ἔρχεται καὶ ἱσταται ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως, μετὰ πρόσωπον πρὸς αὐτόν, προτείνων τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον καὶ λέγων «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον». Καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογεῖ τὴν Εἴσοδον καὶ ἀκολουθῶς προσκυνεῖ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐγγίσῃ

τοῦτο, ὥστε ὁ Διάκονος νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα του. Οἱ δύο ἄλλοι Διάκονοι, οἱ κρατοῦντες τὰ δικηροτρίκχηρα, ἱστάνται ἑκατέρωθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ὁ τὸ τρικῆριον κρατῶν ἐκ δεξιῶν, ὁ τὸ δικῆριον ἐκ ἁριστερῶν. Οἱ Διάκονοι πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ παραδώσουν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιερέως τὰ δικηροτρίκχηρα, ὅταν ζητηθῶν, προσέχουν δὲ νὰ τὰ κρατοῦν οὕτως ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ ἀνάληψις αὐτῶν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, αἱ δὲ κορδέλλαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τοὺς Διακόνους.

Εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, καὶ ἐνῶ ὁ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον κρατῶν Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ, ἐνώπιον τῶν βαθμίδων ἱστάμενος τὸ «Σοφία, ὀρθοί», ὁ Ἀρχιερεὺς παραδίδων τὴν ράβδον εἰς τὸν α' Ἱερέα, ζητεῖ καὶ λαμβάνει τὰ δικηροτρίκχηρα ἀπὸ τοὺς δύο Διακόνους, καὶ ἄρχεται ψάλλον, ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἱερέων, τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...», εὐλογῶν συνάμα εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἀπαλά τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα».

Μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, τοῦ Ἀρχιδιακόνου προηγούμενος, ἅμα τῷ πέρατι τῆς ἐκφώνησεως «Σοφία, ὀρθοί» καὶ κρατοῦντος τὸ θυμιατόν, μετὰ τὸ ὁποῖον θυμιά τῶρα τοὺς εἰσερχομένους, ἥτοι πρῶτον τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἶτα, κατὰ τάξιν, τοὺς Ἱερεῖς. Ὁ Ἀρχιερεὺς εἰσερχόμενος παραδίδει τὰ δικηροτρίκχηρα εἰς τοὺς Διακόνους, λαμβάνει δὲ παρὰ μὲν τοῦ α' αὐτῶν τὸ θυμιατόν, παρὰ δὲ τοῦ α' Ἱερέως τὴν ράβδον καὶ ἄρχεται ψάλλον τὸ Ἀπολυτίκιον, καὶ θυμίων κυκλωτερώς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, τῶν δύο Διακόνων μετὰ τῶν δικηροτρίκχηρων ἱσταμένων πάντοτε ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἐάν ὑπάρχουν πλείονες Διάκονοι, συμπαρατάσσονται καὶ οὗτοι ἀνά δύο εἰς δύο δυάδας. Τὸ θυμιάμα συνεχίζεται εἰς τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν, ἀπὸ δὲ τῆς Ὠραίας Πύ-

λης πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, καὶ πρὸς τοὺς δύο Διακόνους καὶ τὸν λαόν, ἐνῶ οἱ Χοροὶ ψάλλουν τὰ κατὰ τὸ Τυπικὸν Τροπάρια, ἐκτός τοῦ Κοντακίου, τὸ ὁποῖον ψάλλει ὁ Ἀρχιερεὺς, τελειώσας τὸ θυμίαμα καὶ ἐπιστρέψας ἔμπροσθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης. Ἐάν πρόκειται νὰ τελεσθῇ Μνημόσυνον, ὁ Ἀρχιερεὺς ψάλλει πρὸ τοῦ Ἀπολυτικίου τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, τὸ «Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἀγαθός...». Οἱ Ἱερεῖς λαμβάνουν τώρα θέσεις ἐκατέρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων, ἦτοι ὁ α' Ἱερεὺς ἀμέσως δεξιὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ὁ β' Ἱερεὺς ἀντιστοίχως εἰς τὰ ἀριστερά, ὁ γ' δεξιὰ, ὁ δ' ἀριστερά κ.ο.κ. Ἐάν μόνον εἷς Ἱερεὺς ἱερουργῇ, οὗτος καταλαμβάνει τὸ ἀριστερόν μέρος τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἔχων εἰς τὰ δεξιὰ του τὸν λειτουργοῦντα Ἀρχιερέα.

Δ' Ο ΤΡΙΣΑΓΙΟΣ ΥΜΝΟΣ

Μετά τὸ Κοντάκιον, τὸ τέλος τοῦ ὁποίου λέγει ὁ δεξιὸς Χορός, ὁ Ἀρχιδιάκονος ἱστάμενος ἤδη δεξιόθεν καὶ ὀλίγον ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ποιῶν σχῆμα, ἐξέρχεται εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην, ἀπαγγέλλων τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «Ὅτι ἅγιος εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν...», τὸ δὲ τέλος «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» λέγει ὁ β' Διάκονος, ὅστις ἵσταται ἀριστερά καὶ ὀλίγον ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερέως, μεταβαίνων καὶ οὗτος εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην μέ μετώπον πρὸς τὸν λαόν. Εἴτα ἄρχεται ὁ δεξιὸς Χορός τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου, τοῦ Ἀρχιερέως ἀναγινώσκοντος εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν κυκλοῦντων τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον τὴν εὐχὴν τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου. Ταυτοχρόνως ὁ β' Διάκονος λαμβάνει ἀνά χειρας τὸ δικήριον καὶ τὸ τοποθετεῖ ἐπὶ τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει ἀπλώσει εἰδικὸν κάλυμμα πρὸς ἀποφυγὴν ρυπάνσεως αὐτοῦ⁶. Περαιτωθέντος καὶ

6. Καλὸν εἶναι νὰ ὑπάρχουν διαθέσιμα εἰς ἕκαστον Ἱ. Ναὸν ἅφ' ενός μὲν δύο στρογγυλὰ τεμάχια ὑφάσματος μέ τὸν Σταυρόν ἢ τὸν Δικέφαλον ἀετόν, τὰ ὁποῖα τίθενται ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης πρὸς τοποθέτησιν ἐπ' αὐτῶν τῶν δικηροτρίκων, ἅφ' ἑτέρου δὲ ἓν ἕτερον τεμάχιον τοῦ ἰδίου ὑφάσματος εἰς τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ τίθεται ἐπ' αὐτοῦ ψαλλομένου τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου.

τοῦ β' Τρισαγίου, ὅπερ ψάλλει ὁ β' Χορός, ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς ἀπὸ κοινοῦ ψάλλουν τὸ τρίτον «Ἅγιος ὁ Θεός» ἀπαράλλακτως ὅπως τὰ δύο προηγηθέντα.

Ψαλλομένου τούτου ὁ Ἀρχιερεὺς σταυρώνει διὰ τοῦ δικηρίου χιαστί τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον. Ὁ β' Διάκονος λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως τὸ δικήριον καὶ τὸ ἀποθέτει ἀριστερά τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἐνῶ ὁ Ἀρχιδιάκονος τοποθετεῖ τώρα τὸ τρικήριον ἐπὶ τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου. Ὁ δεξιὸς Χορός τώρα ψάλλει τὸ δ' «Ἅγιος ὁ Θεός», μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς ψάλλουν τὸ ε', ἐνῶ μέ τὸ τρικήριον σταυρώνει καὶ πάλιν χιαστί τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον. Τότε ὁ Ἀρχιδιάκονος λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως τὸ τρικήριον, ὅπερ καθὼς καὶ τὸ δικήριον παραδίδει εἰς δύο Ὑποδιακόνους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν Πυλῶν βορείας καὶ νοτίας ἔρχονται καὶ ἵστανται ἐκατέρωθεν τῆς Ὡραίας Πύλης, οἱ δὲ Ψάλλται λέγουν τὸ «Δόξα Πατρί... Καὶ νῦν... Ἅγιος ἀθάνατος...». Ἀκολουθῶς οἱ Ἱερεῖς ἄρχονται ψάλλοντες τὸ «ἅγιος ὁ Θεός» τοῦ «Βήματος», ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐξερχόμενος εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην, παραλαμβάνει παρὰ τῶν δύο Ὑποδιακόνων τῶν ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ δικηροτρίκηρα καὶ ἐκφωνεῖ τὸ «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ...». Εἰς τὸ τέλος εὐλογεῖ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἀπαλά καὶ εἰς ρυθμὸν σύντομον τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα».

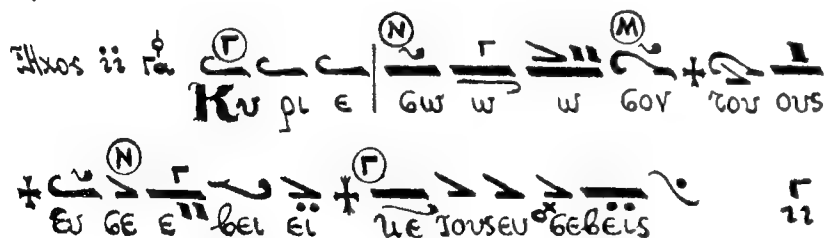

Μετά τὸ τέλος τῆς εὐχῆς αὐτῆς, οἱ Ἱερεῖς συνεχίζουν ψάλλοντες τὸ «Ἅγιος Ἰσχυρός» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπαναλαμβάνει τὸ «Κύριε, Κύριε...» στρεφόμενος ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ὁ ἀριστερός Χορός εἰς τὸ τέλος ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» καὶ οἱ Ἱερεῖς συνεχίζουν τὸ «Ἅγιος ἀθάνατος», τοῦ Ἀρχιερέως ἐπιλέγοντος πάλιν τὸ «Κύριε, Κύριε...», μέ ἐλαφράν στροφὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορός ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» οἱ Ἱερεῖς τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς παραδίδει τὰ δικηροτρίκηρα εἰς τοὺς Ὑποδιακόνους ἐπιστρέφει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύ-

λης τό «Δύναμις». Ὁ Ἀρχιερεύς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τό «Ἅγιος ὁ Θεός...», ὅπερ ἐπαναλαμβάνουν δύο ἀκόμη φορές δύο Ἱερεῖς, οἱ δέ μετ' αὐτούς κατὰ σειράν λέγουν «Δόξα Πατρὶ... Καὶ νῦν... Ἅγιος Ἀθάνατος...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει πρὸς τόν Ἀρχιερέα «Κέλευσον, Δέσποτα Ἅγιε». Ἐκεῖνος στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν μεταβαίνει ἐκεῖ προπορευομένου τοῦ β' Διακόνου καὶ λέγει «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος...». Ἐπιστρέφοντος δέ αὐτοῦ ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἄνω καθέδραν» ἐκείνου λέγοντος «Εὐλογημένος εἰ ὁ καθήμενος...», στρεφόμενος πρὸς τό ὅπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης Σύνθρονον. Ἐπιστρέφων δέ ἔμπροσθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ Διακόνου εἰπόντος τό «Δύναμις», ὁ Ἀρχιερεύς λέγει καὶ πάλιν τό «Ἅγιος ὁ Θεός...» χῦμα.

Ε' ΕΙΣ ΤΟ ΚΥΝΘΡΟΝΟΝ

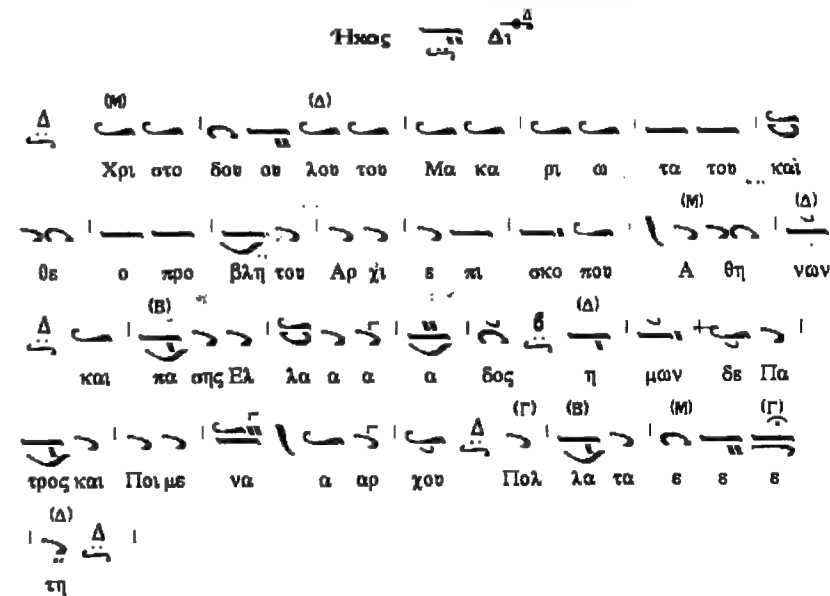
Ἀκολουθῶς ὁ Ποιμενάρχης μεταβαίνει πρὸς τὸ ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς Σύνθρονον καὶ ἀνέρχεται εἰς αὐτό, τῶν Ἱερέων ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον. Περαιτωθέντος τοῦ «Δύναμις» ὁ Ἀρχιδιάκονος, ποιήσας σχῆμα καὶ κρατῶν τὸ τρικῆριον, ἐκφωνεῖ ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης μέ μέτωπον πρὸς τὸν λαόν «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τοῦτο ψάλλουν πρῶτοι ἀπὸ τοῦ ἱ. Βήματος ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς, ἅπαντες ὀρθοί.

Ὁ β' Διάκονος ἐπαναλαμβάνει ὁμοίως «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τώρα ὁ δεξιὸς Χορὸς τό ψάλλει. Ὁ γ' Διάκονος λέγει πάλιν «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τό ψάλλει ὁ ἀριστερός Χορὸς, καὶ ὁ δ' Διάκονος «Καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν». Τοῦτο ψάλλουν ἀπὸ τοῦ Συνθρόνου ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς.

Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδιακόνου ἐκφώνησις τῆς Φήμης τοῦ λειτουργοῦντος, τὴν ὁποῖαν ἐπαναλαμβάνουν ψάλλοντες οἱ Ἱερεῖς, τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογοῦντος αὐτούς. Εἶτα τὴν Φήμεν ψάλλει ὁ δεξιὸς Χορὸς, ὁπότε ὁ Ἀρχιερεὺς κατερχόμενος τοῦ Συνθρόνου μεταβαίνει, προπορευομένων τῶν α' καὶ β' Διακόνων, εἰς τὴν Ὠραίαν Πύλιν καὶ ἐκεῖθεν εὐλογεῖ τὸν λαὸν σεμνῶς, εἴτε κρατῶν εἰς μὲν τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὴν ράβδον εἰς δὲ τὴν δεξιάν τὸν Σταυρόν, εἴτε μὴ κρατῶν τίποτε, ἀλλὰ δι' ἄμφοτέρων τῶν χειρῶν εὐλογῶν αὐτόν. Ἐπανερχόμενος δὲ ἀποθέτει τὴν μίτραν καὶ τό μέγα ὠμόφορον. Ἡ Φήμεν ψάλλεται ἅπαξ μόνον ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ.

ΦΗΜΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

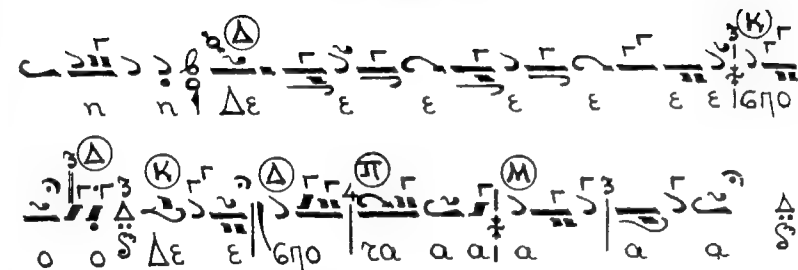
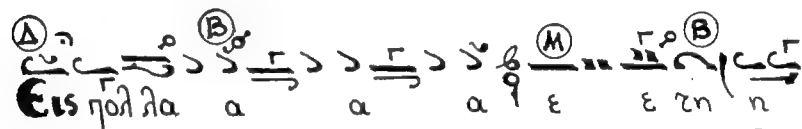
CT' TA ANAGNΩCMATA

Δ'Απόστολος παραδίδεται εἰς τόν Ἀναγνώστην ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως καί ἀναγιγνώσκεται ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τό μέσον τοῦ Σολέα ἱσταμένου, μέ μέτωπον πρός τόν Λαόν. Ὁ Διάκονος ἀντι-

φωνεῖ εἰς τοὺς στίχους. Θυμιᾶ δὲ τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, τὸ τέμπλον καὶ τὸν λαόν ἡρέμα χωρὶς νὰ δημιουργῇ θόρυβον. Τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος λεγομένου, Ἰὸ Ἀρχιερεὺς ἀσκεπὴς παραδίδει εἰς τὸν Διάκονον γονυπετὴ ὄντα ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης καὶ λέγοντα τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα τὸν Εὐαγγελιστὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ...» τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον, λέγων τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν...». Ἀκολουθῶν ὁ Διάκονος κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον μεταβαίνει λιτανευτικῶς εἰς τὸν Ἀμβωνα, ὅπου καὶ ἀνέρχεται, τοποθετῶν ἐπὶ τοῦ περιστερίου τὸ ὄραριον αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνοιχτόν τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον καὶ ἀναμένων.

Περαιτωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, ἐξέρχεται εἰς τὴν ὥρ. Πύλιν ὁ Ἀρχιερεὺς ἄνευ ὠμοφορίου, φορῶν μόνον ἐπανωκαλύμμαυχον καὶ κρατῶν ράβδον καὶ εἰρηνεύει τὸν Ἀναγνώστην, ὅστις προσέρχεται ἐνώπιον αὐτοῦ, ποιεῖ μετάνοιαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν του καὶ παραδίδει τὸ βιβλίον τοῦ Ἀποστόλου. Τοῦτο παραδίδει μὲ τὴν σειρὰν του εἰς τὸν ὀπισθεν αὐτοῦ εὐρισκόμενον Διάκονον ἢ Ἱερέα ὁ Ἀρχιερεὺς. Παρὰ τὸν Ἀρχιερέα καὶ δεξιὰ καὶ χαμηλότερον αὐτοῦ ἵσταται ὁ β' Διάκονος κρατῶν τὸ δικήριον. Οὗτος ἀπαγγέλλει «Σοφία. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν...» τοῦ Ἀρχιερέως ἐκφωνοῦντος τὸ «Εἰρήνη πᾶσι». Ὁ δεξιὸς Χορὸς λέγει «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα. Εἶτα ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνος Διάκονος λέγει «Ἐκ τοῦ κατὰ...» καὶ ὁ δεξιὸς τοῦ Ἀρχιερέως Διάκονος συμπληροῖ «Πρόσχωμεν». Ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει χῦμα τὸ «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι» ἐνῶ ἅπαντες σταυροκοποῦνται.

Καὶ ἄρχεται ἡ ἐμμελής ἀπαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπάντων ἀκρωμένων ἐν σιγῇ καὶ κατανύξει. Μετὰ τὸ πέραν τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ Ἀρχιερεὺς παραλαβὼν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διακόνου τὸ δικήριον, πρῶτον μὲν εἰρηνεύει τὸν ἀναγνόντα τὸ Εὐαγγέλιον Διάκονον, στρεφόμενον πρὸς αὐτόν καὶ ποιῶντα σχῆμα, εἶτα δὲ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ εἰπόντος χῦμα τὸ «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι», ψάλλοντος τώρα ἀργὰ καὶ μετὰ μέλους τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα»,

ὥστε τὸ μέλος νὰ κρατήσῃ ὅσην ὥραν θὰ χρειασθῇ ὁ Διάκονος νὰ κατέλθῃ τοῦ Ἀμβωνος καὶ νὰ διασχίσῃ τὸν Ναόν με ὑψωμένον τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον μέχρι τῆς Ὠραίας Πύλης, ἐνθα τὸ ἀναμένει ὁ Ἀρχιερεὺς, ὅστις λαβὼν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον σταυρώνει δι' αὐτοῦ τὸν λαόν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀποθέτει τοῦτο ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, καὶ ἀποβαλὼν τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον περιβάλλεται τὸ μικρὸν ὠμοφόριον. Ἀκολουθοῦν ἡ Ἐκτενὴς καὶ αἱ Συναπταὶ τῶν Κατηχουμένων, αἱ ὁποῖαι λέγονται ἐκφώνως καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων. Τὰς ἐκφωνήσεις λέγουσιν οἱ Ἱερεῖς κατὰ σειρὰν τοῦ Ἀρχιερέως ἀναγινώσκοντος χαμηλοφώνως τὰς Εὐχάς.

Ζ' Ἡ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ «Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου...» καὶ ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ἄρχεται ψάλλον τὸν Χερουβικὸν Ὑμνον, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν «Οὐδεὶς ἄξιος...» εἰς ἐπήκοον τῶν Ἱερέων καὶ Διακόνων. Ἀκολουθῶν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει τὸ «Οἱ τὰ Χερουβεῖμ...» τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος «Ταῖς ἀγγελικαῖς...». Τοῦτο ἐπαναλαμβάνει ὁ α' Ἱερεὺς καὶ ὁ β' Διάκονος, ὁ β' Ἱερεὺς καὶ ὁ γ' Διάκονος. Ἀκολουθῶν προσφέρεται εἰς τὸν Ἀρχιερέα ἡ μίτρα καὶ τὸ θυμιατόν, καθὼς καὶ ἡ ράβδος. Καὶ ἄρχεται τὸ θυμίαμα, τῶν δύο Διακόνων μετὰ τῶν δίκηροτριχέων ἱσταμένων κατέναντι αὐτοῦ ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ μετακινουμένων ἀναλόγως γύρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης. Ἄν ὑπάρχουν πλείονες τῶν δύο Διάκονοι, οὗτοι κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας τὸν Σταυρόν, παρατάσσονται παραπλεύρως τῶν δύο πρώτων Διακόνων καὶ μετακινοῦνται μετ' αὐτῶν. Ἀκολουθῶν οἱ

Διάκονοι ἐξέρχονται διά τῆς ὡραίας Πύλης καί κατέρχονται τάς βαθμίδας τοῦ Βήματος στρεφόμενοι πρὸς τὸ Ἱερόν. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐξέρχεται διά νά θυμιάσῃ τάς εἰκόνας τοῦ τέμπλου καί τόν λαόν, ὅταν ὁ δεξιὸς Χορὸς φθάσῃ εἰς τὸ «Τριάδι».

Μετά τὸ θυμίαμα καί τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τῆς Προθέσεως, τῶν Ἱερέων καί τῶν ἐντὸς τοῦ Βήματος εὐρισκομένων, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποβάλλει τὴν Μίτραν, δίδει τὴν Ράβδον καὶ ποιῶν τρεῖς μετανοίας προσκυνεῖ τὸ ἅγιον Ἀντιμήνσιον καί τὴν Ἀγ. Τράπεζαν καί εἰτα λαμβάνει συγχώρησιν παρὰ τῶν Ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν. Ἀκολουθῶς στρέφεται πρὸς τόν λαόν καί ἐκεῖ νίπτει τάς χεῖρας ἀπὸ χερνιβοξέστου, ὅπερ προσάγουν πρὸς αὐτόν δύο Ὑποδιάκονοι, καί ζητεῖ συγχώρησιν ἀπὸ τόν λαόν, δίδων καί αὐτὸς συγχώρησιν εἰς πάντας. Εἰσέρχεται δέ ἐντὸς τοῦ Βήματος, καί κατευθύνεται πρὸς τὴν Πρόθεσιν. Τοῦτ' αὐτὸ ποιοῦν καί οἱ Ἱερεῖς, χωρὶς νά νίβουν τάς χεῖράς των. Ἀκολουθεῖ ἡ τέλεσις τῆς Προθέσεως, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, δέν ἔχει τελεσθῇ αὕτη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ὁρθρου. Ἄλλως ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀφοῦ προσκυνήσῃ τὰ Τίμια Δῶρα, παραδίδει τόν Ἀέρα εἰς τόν Ἀρχιδιάκονον καί τόν Δίσκον, ἐνῶ τὸ Ἀγ. Ποτήριον εἰς τόν ἄ' Ἱερέα. Εἰς τοὺς λοιπούς Ἱερεῖς παραδίδει ἀνά ἓν τῶν μικρῶν σκευῶν, ἐνῶ εἰς ἓνα Διάκονον ἢ Ἱερέα ἔχει ἥδη παραδώσει τὸ ὠμοφόριον του. Οὕτως ἄρχεται ἡ Μεγάλῃ Εἵσοδος.

Η' Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

Προηγοῦνται λαμπαδοῦχοι καί τὰ ἐξαπτέρυγα καί ἔπονται οἱ Διάκονοι κρατοῦντες τὰ δικηροτρίκηρα, ὁ Διάκονος ὁ κρατῶν τὸ ὠμοφόριον, ὁ κρατῶν τὸ θυμιατόν, ὁ Ἀρχιδιάκονος ὁ φέρων τὸ Δισκάριον, ὁ ἄ' Ἱερεὺς ὁ φέρων τὸ Ποτήριον καί ἀκολουθοῦν οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς κατὰ τὰ πρεσβεῖα. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς Μεγάλῃς Εἵσόδου ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ ἀργά καί μετὰ μέλους τὸ «Πάντων ἡμῶν...». Ἐάν πρόκηται διά μέγαλον Ναόν καί ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς βορείας Πύλης τοῦ Ἱ. Βήματος μέχρι τῆς ὡραίας Πύλης εἶναι μεγάλη, εἴθισται ἐκάστην φράσιν τοῦ Διακόνου νά ἐπαναλαμβάνει ἀργά καί ὁ ἄ' Ἱερεὺς. Ἐάν ἡ ἀπόστασις εἶναι μικρά παρέλκει ἡ ἐπανάληψις.

Τῆς πομπῆς ἐλθούσης εἰς τὸν Σολέα, ὁ μὲν κρατῶν τὸ ὠμοφόριον τοποθετεῖ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ἀρχιερέως, ἀφοῦ ἐκεῖνος εὐλογήσῃ τόν πόλον καί τόν ἀσπασθῇ καί ὁ προσφέρων ἀσπασθῇ τὴν δεξιάν του, ὁ δέ κρατῶν τὸ θυμιατόν παραδίδει τοῦτο ἐκ δεξιῶν πρὸς τόν Ἀρχιερέα, ὅστις θυμιᾷ τόν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλθόντα Ἀρχιδιάκονον ἐκφωνοῦντα «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...» καί παραδίδοντα εἰς χεῖράς του τὸ Ἅγιον Δισκάριον. Οἱ ἄλλοι Ἱερεῖς ἴστανται ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Σολέα. Ὁ Ἀρχιερεὺς μνημονεύει τῶν ζώντων καί τοποθετεῖ τὸ Δισκάριον ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ Χοροῦ λέγοντος «Ἀμήν». Εἰτα ὁ ἄ' Ἱερεὺς ἀρχόμενος βαδίζει πρὸς τόν Ἀρχιερέα κρατῶν τὸ Ἅγιον Ποτήριον, λέγει ἐκφώνως «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς θυμιᾷ τοῦτον ἐρχόμενον, εἰτα παραλαμβάνει τὸ Ἀγ. Ποτήριον καί μνημονεύει τῶν κοιμημένων μέχρι τέλους. Τελειώσας ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἱερεῖς καί Διακόνους λέγων «Τῆς ἱερωσύνης καί διακονίας ὑμῶν μνησθεῖ...», ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...». Καί εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸ Ἀγ. Βῆμα, καταλαμβάνοντες τάς ἐκατέρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης θέσεις αὐτῶν, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποθέτει ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης καί τὸ Ἀγ. Ποτήριον, εἰτα λαμβάνει ἀπὸ τοῦ ὤμου τοῦ Ἀρχιδιακόνου τόν Ἀέρα καί καλύπτει δι' αὐτοῦ ἀμφότερα τὰ Τίμια Δῶρα, λαμβάνων δέ τὸ θυμιατόν θυμιᾷ τρεῖς αὐτὰ λέγων «Τότε ἀνοίσουσιν...» καί στραφεὶς πρὸς τοὺς Ἱερεῖς λέγει «Μνήσθητέ μου ἀδελφοί καί συλλειτουργοί». Ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...». Τότε ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Εἰς ὑμῶν, Δέσποτα Ἄγιε». Ὁ Ἀρχιερεὺς «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐφ' ὑμᾶς...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος «Αὐτὸ τὸ πνεῦμα... Μνήσθητι ἡμῶν, Δέσποτα Ἄγιε». Καί ὁ Ἀρχιερεὺς προτείνων τάς χεῖρας του εἰς ἀσπασμόν ὑπὸ τῶν Ἱερέων καί Διακόνων λέγει «Τῆς ἱερωσύνης ὑμῶν καί τῆς διακονίας ὑμῶν μνησθεῖ Κύριος ὁ Θεός...».

Εἰτα λαμβάνει τὸ τρικῆριον καί ἐνῶ ὁ Διάκονος ἔχει ἥδη ἐξέλθει ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης κάτω τῶν βαθμίδων, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀκολουθεῖ καί εὐλογῶν μέ τὸ τρικῆριον τόν λαόν, ἀκούει παρὰ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα καί παραδίδει τοῦτο τῷ Διακόνῳ ἀρχομένῳ τῶν Πληρωτικῶν.

Θ' Ο ΑΣΠΑΣΜΟΣ

Τὴν ἐκφώνησιν «Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν...» λέγει ὁ ἄ Ἱερεὺς κατό-
πιν εὐλογίας τοῦ λειτουργοῦντος Ἀρχιερέως ὅστις εἰρηνεῦει
ἀκολουθῶς. Εἰς τὸ «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους...» ὁ Ἀρχιερεὺς
πρῶτος ποιῶν τρεῖς μετανοίας ἀσπάζεται τρίς τὰ Τίμια Δῶρα καὶ
παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς τοὺς Ἱερεῖς οἵτινες ἐρχόμενοι ἅπαν-
τες ἐξ ἀριστερῶν τῆς Ἀγ. Τραπέζης, κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρε-
σβείων ποιοῦν ἕκαστος μίαν μετάνοιαν, ἀσπάζονται καὶ αὐτοὶ τὰ
Τίμια Δῶρα καὶ στρεφόμενοι πρὸς τὸν ὀλίγον ὀπισθεν ἱστάμενον
Ἀρχιερέα ἀσπάζοντα αὐτὸν τρίς ὡς ἐξῆς: Λαμβάνουν ἀνά χεῖρας
τὴν δεξιάν του καὶ κύπτουν ἀσπαζόμενοι τοῦτον εἰς τὰς παρειάς
τρεῖς φορές, τοῦτου ἀνταποδίδοντος αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἀσπασμόν
καὶ λέγοντος «Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν...». Ἀκολουθῶς
ἀσπάζονται οὗτοι τὸ ἐγκόλπιον τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τὴν δεξιάν
του. Ἐν συνεχείᾳ ἕκαστος αὐτῶν παρατάσσεται εἰς τὰ δεξιά τοῦ
Ἀρχιερέως ἀναμένων τὸν ἐπόμενον διὰ νὰ ἀνταλλάξῃ μετ' αὐτοῦ
ἀσπασμόν, μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου Ἱερέως. Τὸ αὐτὸ πράττουν,
ἐξερχόμενοι εἰς τὸν Σολέα, καὶ οἱ Διάκονοι μετὰ τῶν. Κατὰ τὴν
ᾠραν τοῦ Ἀσπασμοῦ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ « Ἀγαπήσω σε,
Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου...». Ἐάν συλλειτουργοῦν πολλοὶ τὸ μέλος
τοῦτο ψάλλεται ἀργόν, ὥστε νὰ προφθάσῃ νὰ γίνῃ ἀνέτως ὁ
ἀσπασμὸς διαρκοῦντος τοῦ μέλους.

Ἀκολουθῶς ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Τὰς θύρας, τὰς θύρας...»
καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν λαόν κινεῖ τὰς χεῖρας ρυθμικῶς καὶ δι-
δει τὸ σύνθημα διὰ τὴν ἀπό κοινοῦ, ὑπὸ παντός τοῦ πληρώματος,
ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς κύ-
πτει τὴν κεφαλὴν μετὰ τῶν Τιμίων Δώρων καὶ οἱ Ἱερεῖς, ἔχον-
τες ἐν τῷ μετὰ ὀλοκληρώσει τὸν Ἀσπασμόν καὶ ἐπανέλθει εἰς
τὰς οἰκείας θέσεις, κρατοῦν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀρχιερέ-
ως τὸν Ἀέρα, κινοῦντες αὐτὸν ἐλαφρῶς, καθ' ἣν ᾠραν ὁ Ἀρχιε-
ρεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τὸ «Πιστεύω...» κρατῶν μέ τὰς
δύο χεῖρας τὸ Δισκάριον καὶ τὸ Ποτήριον, μέ τὰ ὅποια ποιεῖ τὸ
σχῆμα τοῦ Σταυροῦ, κινῶν αὐτὰ ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ Ἀντιμην-
σίου. Ὅταν ὁ Ἀναγνώστης, ὁ ἀπαγγέλλων τὸ «Πιστεύω...»
φθάσῃ εἰς τὴν φράσιν «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς...», τό-

τε ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς κινεῖται ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξάγων τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ « Ἀέρος», ὃν ἀσπάζεται, οἱ δὲ κρατοῦντες
τὸν Ἀέρα Ἱερεῖς ἀποσύρουν αὐτὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀρχιερέ-
ως πρὸς τὰ ὀπίσω, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Εἰς τῶν Ἱερέων
λαμβάνει τὸν Ἀέρα καὶ τὸν διπλῶνει προσεκτικῶς, τὸν παραδίδει
δὲ εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ὅστις δι' αὐτοῦ ριπίζει τὰ ἅγια, ὅταν ὁ Διά-
κονος ἐκφωνῇ «Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου...».

Γ' Η ΑΝΑΦΟΡΑ

Τοῦ Χοροῦ τελειώσαντος τὸ «Ἐλεον εἰρήνης...» ὁ Ἀρχιερεὺς
στρεφόμενος πρὸς τὸν λαόν εὐλογεῖ αὐτὸν λέγων: «Ἡ χάρις
τοῦ Κυρίου ἡμῶν...». Εἰς τὸ «Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου» ὁ
Ἀρχιερεὺς κλίνει ἐλαφρῶς τὸν αὐχένα, εἰτα δὲ ὑψῶν ἀμφοτέρας
τὰς χεῖρας λέγει «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας», τοῦ Χοροῦ ἀπα-
ντῶντος «Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον». Ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει «Εὐχα-
ριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ», στρεφόμενος ἐλαφρῶς, τοῦ Χοροῦ
ἀπαντῶντος «Ἄξιον καὶ δίκαιον». Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπιστρέφων
ἱσταται μετὰ φόβου ἐμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ ἄρχεται
ἀναγινώσκων χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν τῆς Ἀναφορᾶς «Ἄξιον καὶ
δίκαιον σέ ὕμνεῖν...». Τῆς εὐχῆς ὀλοκληρωθείσης ὁ Ἀρχιερεὺς
ἐκφωνεῖ τὸ «Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον...», ἐνῷ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἀφαι-
ρεῖ τὸν Ἀστερίσκον ἐπάνωθεν τοῦ Δισκαρίου, ὃν καὶ ἐπιμελῶς,
πλήν συντόμως καὶ ἱεροπρεπῶς, καθάρισας ἀπὸ τῶν ψυχίων,
προσφέρει αὐτὸν πρὸς ἀσπασμόν εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ ἀποθέτει
ἐπὶ τῶν καλυμμάτων. Ψαλλομένου τοῦ «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύ-
ριος Σαβασῶθ...» ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει χαμηλοφώνως τὴν
Εὐχὴν «Μετά τούτων καὶ ἡμεῖς...» καὶ μέ τὸ τέλος αὐτῆς ἐκφω-
νεῖ «Λάβετε, φάγετε...», τοῦ Χοροῦ ἀπαντῶντος « Ἀμήν». Καὶ
ἀκολουθῶς «Πίετε ἐξ' αὐτοῦ πάντες...», τοῦ Χοροῦ ὁμοίως ἀπα-
ντῶντος « Ἀμήν». Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἀνω-
τέρω δὲν ἐνδείκνυται ὁ Λειτουργὸς νὰ δεικνύῃ διὰ τῆς παλάμης
τοῦ ἕκαστον ἐκ τῶν Τιμίων Δώρων, ἐπειδὴ ταῦτα «οὐκ εἰσὶν»
εἰσέτι Σῶμα ἢ Αἷμα Χριστοῦ ἀντιστοιχῶς. Μετὰ τὸ δεύτερον
«Ἀμήν» ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπεύχεται «Μεμνημένοι τοίνυν...» καὶ

ἐκφωνεῖ «Τά σά ἐκ τῶν σῶν...». Καθ' ἣν ὥραν λέγει ταῦτα ὑφοῖ σταυροειδῶς διά τῶν χειρῶν αὐτοῦ Δισκάριον καὶ Ποτήριον, ἐνῶ πάντες κλίνουν μόνον τὸν αὐχένα, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ γόνατα, καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, ὅστις, ψαλλομένου χαμηλοφώνως τοῦ «Σέ ὑμνοῦμεν...», ὥστε νὰ ἀκούωνται εὐκρινῶς αἱ Εὐχαί, ἐπεύχεται μέ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην τὸ «Ἔτι προσφέρομέν σοι...» μέχρι τοῦ «...καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα». Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Εὐλόγησον Δέσποτα τὸν Ἅγιον Ἄρτον» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογῶν τὸν Ἄρτον λέγει «Καὶ ποιήσον τὸν μὲν Ἄρτον τοῦτον...». Ἀρχιερεὺς καὶ Διάκονος λέγουν τὸ « Ἀμήν» ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον. Ἀκολουθῶς ὁ β' Διάκονος λέγει «Εὐλόγησον, Δέσποτα τὸ Ἅγιον Ποτήριον...» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογῶν τοῦτο λέγει «Τό δέ ἐν τῷ Ποτηρίῳ τούτῳ...» ἐπιλέγων « Ἀμήν», ὅπερ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Διάκονος ἀντιφωνικῶς, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς συνεχίζει τὴν εὐχὴν «Ὡστε γενέσθαι...».

Πληρωθέντος τοῦ «Σέ ὑμνοῦμεν...» ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ «Τῆς Παναγίας ἀχράντου...» καὶ θυμιᾷ τὰ δῶρα, τοὺς Ἱερεῖς καὶ τοὺς Διακόνους, εἰς δὲ τὸν Ἀρχιδιάκονον παραδίδει τὸ θυμιατόν. Οὗτος λαμβάνων αὐτό ἐκ τῆς χειρός τοῦ Ἀρχιερέως, ἀσπάζεται αὐτήν, θυμιᾷ τρίς τὸν Ἀρχιερέα, ὑποκλινόμενον ἐλαφρῶς καὶ μεταβαίνει ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς ἐνθα μνημονεῖ τῶν κεκοιμημένων κτιτόρων τοῦ Ἱ. Ναοῦ, τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ ὧν βούλεται. Τοῦτο πράττουν καὶ ἅπαντες οἱ κυκλοῦντες τὴν Ἀγ. Τράπεζαν μυστικῶς, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς συνεχίζει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς οἰκείας ᾠδῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως προσφέρονται πρὸς εὐλογίαν τῷ Ἀρχιερεῖ τὰ κάνιστρα μέ τὸ Ἀντίδωρον. Ὁ Ἀρχιερεὺς λαμβάνει ἕκαστον αὐτῶν, τὸ εὐλογεῖ ἐνώπιον τῶν Τιμίων Δώρων καὶ τὸ ἐπιστρέφει εἰς τὸν δόντα, ἐνῶ ὁ Χορός ψάλλει τὸ «Ἄξιόν ἐστιν...». Τούτου πληρωθέντος ὁ Ἀρχιερεὺς μόνος ἐκφωνεῖ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε...», τῶν λοιπῶν πάντων σιωπῶντων. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἱερεῖς ἐκφωνοῦν ἀπὸ κοινοῦ πάντες «Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν ... ὃν χάρισαι...», τοῦ Ἀρχιερέως μέ κλίσιν τῆς κεφαλῆς ὑποδεχομένου τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν τοῦ Πρεσβυτερίου.

ΙΑ' Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ

Ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐξελθὼν εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλιν ἀναγινώσκει, ἐπὶ Ἀρχιερατικῆς Συλλειτουργίας ἢ ἐπὶ ἐπισήμων Λειτουργιῶν, τὰ Δίπτυχα ὡς ἐξῆς: «Βαρθολομαίου τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Διοδώρου Ἱεροσολύμων, Ἀλεξίου Μόσχας, Παύλου Βελιγραδίου, Θεοκτίστου Βουκουρεστίου, Μαξίμου Σόφιας, Ἡλιοῦ Γεωργίας, Χρυσοστόμου Κύπρου, Σάββα Βαρσοβίας, Ἀναστασίου Τιράνων, Δωροθέου Πράγας, τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων, Χριστοδούλου τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τοῦ καὶ προσκομίζοντας τὰ Τίμια δῶρα ταῦτα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, σωτηρίας τε καὶ βοηθείας τοῦ περιστώτος λαοῦ. Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει καὶ πάντων καὶ πασῶν». Εἶτα δὲ ὁ γ' Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἐνὶ στόματι...».

Ὁ Ἀρχιερεὺς παραλαβὼν τὸ δικήριον ἐξέρχεται καὶ εὐλογεῖ τὸν λαόν λέγων «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν...», παραδίδει δὲ τοῦτο εἰς τὸν β' Διάκονον, ἐνῶ ὁ Χορός λέγει χῦμα τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». Ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ τὰ Πληρωτικά, μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὴν εὐχὴν χαμηλοφώνως «Σοὶ παρακατατιθέμεθα...» καὶ ὁ δ' Ἱερεὺς τὸ «Καὶ καταξιώσον ἡμᾶς, Δέσποτα...». Τὸ «Πάτερ ἡμῶν...» ἀπαγγέλλεται ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῷ νεύματι τοῦ Διακόνου, τὸ δὲ «Ὅτι σοῦ ἐστιν...» ἐκφωνεῖ, κατόπιν εὐλογίας, ὁ ε' Ἱερεὺς. Ἀπαγγελλομένης τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς οἱ Διάκονοι πάντες τοποθετοῦν τὸ ὁράριόν των σταυροειδῶς. Ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογεῖ τὸν λαόν μέ τὸ «Εἰρήνη πᾶσι», ἐνῶ ὁ Διάκονος λέγει «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...». Τὸ «Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς...» λέγει ὁ στ' Ἱερεὺς λαβὼν εὐλογίαν, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει χαμηλοφώνως τὴν Εὐχὴν «Πρόσχε, Κύριε...». Μέ τὸ πέρας αὐτῆς ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Πρόσχωμεν» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, λαβὼν καὶ ὑψῶν τὸν Ἅγιον Ἄρτον καὶ ποιῶν μέ αὐτόν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ὑπεράνω τοῦ Δισκαρίου λέγει «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις», τοῦ Χοροῦ ψάλλοντος τὸ «Εἰς ἅγιος...».

Τούτου ψαλλομένου, καθώς και τοῦ Κοινωνικοῦ ἐν συνεχείᾳ, γίνεται ὁ μελισμός τοῦ Ἄρτου τετραμερῶς, ἡ τοποθέτησις τοῦ ἐνός τεταρτημορίου τοῦ φέροντος τό μονόγραμμα IC ἐντός τοῦ Ἀγίου Ποτηρίου, ἡ εὐλογία τοῦ ζέοντος καί ἡ ἔκχυσις αὐτοῦ. Μεθ' ὃ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται ἀπαγγέλλειν εὐκρινῶς καί εἰς ἐπήκοον τῶν Λειτουργῶν τάς εὐχάς τῆς Μεταλήψεως, ἐναλλάξ μετά τοῦ β' Διακόνου. Τό τελευταῖον «Τοῦ Δείπνου Σου τοῦ μυστικοῦ...» λέγει ὁ Ἀρχιερεύς, καθώς καί ἄλλας τινάς περιστάσας εὐχάς, ὡς λ.χ. «Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε...» κ.λ.π. προπαρασκευαστικῆς θ. Μεταλήψεως, ἥτις γίνεται ὡς ἑξῆς:

Πρῶτος ὁ Ἀρχιερεύς ποιεῖ τρεῖς μετανοίας λέγων τό «Ὁ Θεός ἰλάσθητί μοι, τῷ ἁμαρτωλῷ». Ζητεῖ συγχώρησιν παρά τῶν Συλλειτουργῶν καί τοῦ λαοῦ καί προσερχόμενος κοινωνεῖ τοῦ Ἀγίου Σώματος, καί εἶτα τοῦ Ἀγίου Αἵματος λέγων τά ἐπὶ τῇ περιστάσει λόγια. Ἀκολουθῶς καί ἀφοῦ ἀποθέσει καί τό Ἅγιον Ποτήριον καλεῖ τοὺς Ἱερεῖς νά προσέλθουν πρὸς μετάληψιν λέγων «Ἱερεῖς τοῦ Κυρίου, προσέλθετε».

Ἐκαστος τῶν Ἱερέων, ἀφοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν παρά τῶν Ἀδελφῶν αὐτοῦ καί τοῦ λαοῦ, προσέρχεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἔχων τάς δύο χειρας ἀνοιχτάς, μέ τὴν δεξιάν παλάμην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς εἰς σχῆμα σταυροῦ, λέγων «Ἰδοὺ ἀναξίως προσερχομένῳ μετάδός μοι, Δέσποτα... τῷ ἀναξίῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάγιον καί πανακήρατον Σῶμα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσίν μου ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον» καί λέγων ταῦτα ὑπερβαίνει ἐκ τῶν ὀπισθεν τόν Ἀρχιερέα καί ἔρχεται ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ πλευρᾶς ἑτοιμος νά λάβῃ τόν Ἅγιον Ἄρτον, ἐκτείνων τάς χειρας πλησίον τοῦ ἁγ. Δισκαρίου καί πάντως ἐπὰν ᾖ τοῦ Ἀντιμνησίου. Ὁ Ἀρχιερεύς, μεταδίδων τεμάχιον ἁγίου Ἄρτου, λέγει «Ἰδοὺ προσερχομένῳ μεταδίδοται σοι... τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάγιον καί πανακήρατον Σῶμα τοῦ Κυρίου...». Ὁ Ἱερεύς λαμβάνων τό ἅγιον Σῶμα προσεκτικῶς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παλάμης, κύπτων ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ διδόντος Ἀρχιερέως καί μετ' εὐλαβείας ἀποσύρεται ἄργά καί ἐκ δεξιῶν ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἔνθα προσεκτικῶς καί μετά κατανύξεως καταλύει τόν ἅγ. Ἄρτον, ὃν ἔχει ἐπὶ τῆς

παλάμης. Τοῦτο πράττουν μέ τὴν σειράν των ἅπαντες οἱ συλλειτουργοὶ Ἱερεῖς, μετ' αὐτοὺς δέ καί οἱ Διάκονοι. Ἐάν τίς τῶν μὴ λειτουργούντων Ἱερέων βούλεται νά κοινωνήσῃ, λαβὼν εὐλογίαν παρά τοῦ Ἀρχιερέως, περιβάλλεται ἐπιτραχήλιον καί λαμβάνει σειράν μετά τοὺς λειτουργοὺς Ἱερεῖς καί πρὸ τῶν Διακόνων. Ἀκολουθοῦν οἱ Διάκονοι κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν, καί μετά τούτους οἱ μὴ λειτουργήσαντες Διάκονοι.

Περαιτωθείσης τῆς μεταδόσεως τοῦ Ἄρτου, ἐπανερχεται ὁ α' Ἱερεύς καί λαμβάνων τὴν μοῦσαν (σπόγγον) καθαρίζει ἐπὶ τοῦ ἀντιμνησίου τὴν παλάμην αὐτοῦ ἀπὸ τυχόν ὑπολείμματα μαργαριτῶν, καί ἤδη τοῦ Ἀρχιερέως ἔχοντος λάβει ἀνά χειρας τό Ποτήριον καί ἐστραμμένον ὄντος πρὸς τὰ ἀριστερά, ὀπόθεν ἔρχεται ὁ πρὸς Θεῖαν Μετάληψιν Ἱερεύς, λέγει τοῖς Ἱερεῦσιν «Ἱερεῖς τοῦ Κυρίου, ἔτι προσέλθετε». Τότε ὁ α' Ἱερεύς λέγει «Ἰδοὺ, ἔτι ἀναξίως προσερχομένῳ μετάδος μοι Δέσποτα τό τίμιον καί πανάσπιλον καί πανακήρατον καί ζωηρόν Αἶμα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ... τῷ ἀναξίῳ πρεσβυτέρῳ εἰς ἄφεσίν μου ἁμαρτιῶν καί ζωὴν τὴν αἰώνιον». Καί ὁ Ἀρχιερεύς «Ἰδοὺ ἔτι προσερχομένῳ μεταδίδοται σοι... τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάσπιλον...». Καί τοῦ μὲν Ἱερέως κρατοῦντος τό Ποτήριον ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτοῦ, τοῦ δέ Ἀρχιερέως κατευθύνοντος τὸν κήλικα εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἱερέως κοινωνεῖ οὗτος, χωρὶς νά λέγῃ τι, εἰ μὴ μόνον μετὰ τὴν Κοινωνίαν ἀπάντων, τῶν τε Ἱερέων καί τῶν Διακόνων «Τοῦτο ἔφατο τῶν χειλέων ὑμῶν...».

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεύς καί οἱ Ἱερεῖς ἀπέρχονται εἰς τό Διακονικόν πρὸς ἀπόνειψιν καί μεταλαβὴν κατακλαστοῦ, ἐνῶ οἱ Διάκονοι συστέλλουν τὰ Ἅγια μετά προσοχῆς, ἀπαγγέλλοντες τό «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» καί τὰ λοιπὰ πάντα.

Ἐπακολουθεῖ τό Κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ὃπερ δι' ἐξοικονόμησιν χρόνου ἔχει μεταφερθῇ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἐνῶ ἔδει νά γίνεται εὐθύς μετά τὰ Ἀναγνώσματα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως, καί ἀμέσως μετά ἡ Κοινωνία τῶν πιστῶν. τοῦ Ἀρχιδιακόνου προσκαλοῦντος αὐτοὺς μέ τό «Μετά φόβου Θεοῦ...». Τοὺς πιστοὺς μεταλαμβάνει ὁ Ἀρχιερεύς, βοηθούμενος ὑπὸ δύο Διακόνων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ κρατούντων τό μάκτρον ὑποκάτω τοῦ στόματος

τῶν κοινωνούντων. Δυνατόν νά βοηθήσουν εἰς τήν Κοινωνίαν καί ἄλλοι Ἱερεῖς, ὁσάκις παρατηρεῖται πληθώρα κοινωνούντων. Εἶναι ὅμως πάντῃ ἀπαράδεκτον τό συχνάκις γινόμενον, ἥτοι μετὰ τό «Μετά φόβου...» νά ἀποσύρεται ἀμέσως τό Ἅγιον Ποτήριον καί νά καλῶνται οἱ πιστοί νά μεταλάβουν ἀπό τήν νοτίαν Πύλην ἢ τήν βορείαν, ὡς ἐάν ὁλόκληρος ἡ Θ. Λειτουργία δέν ἔχῃ ὡς ἐπίκεντρον τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς τήν στιγμήν, δηλ. τήν Μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων. Ἡ κακίστη αὕτη συνήθεια πρέπει νά ἐκλείψῃ καί οἱ Λειτουργοί νά μάθουν νά τιμοῦν, ὡς πρέπει, τούς πιστούς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προσέρχονται εἰς τήν Μετάληψιν.

Πληρωθείσης τῆς Μεταλήψεως, ἥτις ὀφείλει νά γίνεται μέ τήν δέουσαν τάξιν καί κατάνυξιν, λαμβανομένων ἐγκαίρως τῶν ἀπαιτητῶν μέτρων τηρήσεως αὐτῆς, ἐκ μέρους τῶν εὐταξιῶν ἢ τῶν ἐπιτρόπων, ὁ Ἀρχιερεὺς ὑψώνει τό Ἅγ. Ποτήριον λέγων «Σῶσον ὁ Θεὸς τόν λαόν σου...» ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει «Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν...». Τοποθετῶν τό Ἅγ. Ποτήριον ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης ὁ Ἀρχιερεὺς θυμῷ τοῦτο τρίς καί παραδίδει αὐτό εἰς τόν ἀ΄ Ἱερέα λέγων χαμηλοφώνως «Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν», οὗτος δέ ἐξερχόμενος εἰς τήν Ὡραίαν Πύλην προβάλλει τοῦτο τοῖς πιστοῖς ἐπιλέγων «Πάντοτε νῦν καί ἀεὶ...». Τότε ὁ Διάκονος λέγει «Ὁρθοί, μεταλαβόντες...», ὁ δέ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τήν εὐχαριστήριον Εὐχὴν εἰς ἐπήκοον πάντων καί ἐπιλέγει τήν ἐκφώνησιν: «Ὅτι σύ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν...».

ΙΒ' Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» καί ὁ Διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ἐνῶ ὁ Χορὸς λέγει χῦμα «Κύριε, ἐλέησον (τρὶς). Δέσποτα ἅγιε εὐλόγησον». Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ὀρισθεὶς Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τήν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν, μεθ' ἧν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Προθέσεως τήν εὐχὴν «Τό πλήρωμα τοῦ νόμου...».

Ἀκολουθῶς οἱ πάντες ἐξέρχονται εἰς τόν Σολέα μετὰ καλυμμαυχίων, τοῦ Ἀρχιερέως ἱσταμένου εἰς τό ὕψος τῆς Ὡραίας Πύλης, ἔχοντος ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τούς δύο Διακόνους μετὰ δικηροτρικῆρων καί τοῦ Σταυροῦ εὐλογίας. Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει

«Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καί ὁ Ἀρχιερεὺς λαβὼν τόν Σταυρόν εὐλογεῖ τόν λαόν λέγων «Εὐλογία Κυρίου καί ἔλεος...». Τέλος γίνεται ἡ Ἀπόλυσις διὰ τοῦ «Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Κύριε ἐλέησον (τρὶς). Δέσποτα ἅγιε εὐλόγησον». Καί ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀφοῦ ἔχει παραδώσει τόν Σταυρόν εἰς τόν Διάκονον, παραλαμβάνει παρ' αὐτοῦ τό τρικῆριον καί ἀπαγγέλλων τό «Ὁ Ἀναστάς ἐκ νεκρῶν...» ἄρχεται ἡρέμα καί μεγαλοπρεπῶς νά εὐλογῇ δι' αὐτοῦ τόν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος πανηγυρικῶς τό «Τόν Δεσπότην καί Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε, εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα, εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Τὸν ΔΕΣΠΟΤΗΝ ἦχος $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

Τὸν Δε σηοτην καὶ Ἀρ χι ε ρε

α n | μων | Κυ ρι. ε | φυ λατ τε | εἰς ηοη

λα ε τη | Δε σπο τα | εἰς ηοη | λα ε τη |

Δε σπο τα | εἰς ηοη | λα α | ε τη Δε σπο τα

Μεθ' ὃ ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει τό «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...» καί ὁ ἀ΄ Ἱερεὺς ἐπιλέγει «Δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Δεσπότη ἡμῶν...», ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τό «Ἀμήν» πανηγυρικῶς.

Ἀκολουθεῖ ἡ διανομή τοῦ Ἀντιδώρου παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ Χοροῦ ψάλλοντος Πολυέλεον ἢ Τροπάρια τοῦ Ὁρθρου. Κατὰ τήν διανομήν τοῦ Ἀντιδώρου οἱ πιστοί προσέρχονται καί λαμβάνουν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως τό Ἀντίδωρον, ἀσπαζόμενοι αὐτήν, ἐνῶ οὗτος εὐχεται «Εὐλογία Κυρίου καί ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καί φιλανθρωπίᾳ».